Влада — Радам!

ГОЛОС УКРАЇНИ

Газета Верховної Ради Української РСР ◆ № 153 ◆ П'ятниця, 9 серпня 1991 року ◆ Ціна 10 коп.

ДОСТАТКИ МІНУС ПОДАТКИ

Прадід отого коня, котрий не насмілюється підійти ближче до фотооб'єктива, здох якраз за часів волюнтаристського оподаткування приватної власності.
А зараз вони, кінь і господар, намагаються підрахувати: що від них обох залишиться, якщо почати все заново?
Вони ще не знають, що аж три закони щодо оподаткування опубліковано у сьогоднішньому номері «Голосу України»...

Фото Миколи КОЗЛОВСЬКОГО.

В ЧОРА в Києві відбулася бесіда між першим заступником Голови Верховної Ради України І. Плющем та міністром закордонних справ Угорської Республіки Г. Єсенські. Цього ж дня високий гість зустрівся з міністром закордонних справ України А. Зленком.

Докладний звіт про це читайте у наступному номері «Голосу України».

П ЕРЕБУВАЮЧИ у Києві, Державний міністр праці, сім'ї та соціального забезпечення Баварії доктор Г. Глюкк разом з Державним міністром охорони здоров'я УРСР Ю. Спіженком підписали Протокол намірів про співробітництво в галузі охорони здоров'я. Міністр Баварії зустрівся також з Першим віце-прем'єром УРСР К. Масиком та відвідав лікарню № 22 міста Києва. Докладніше про ці події читайте в наступному номері.

З МЕТОЮ максимального залучення в державні ресурси продовольчого зерна Кабінет міністрів УРСР дозволив Держхлібопродукту УРСР приймати, як виняток, у державні ресурси з оплатою на діючих умовах з врожаю 1991 року пшеницю цінних сортів з клейковиною третьої групи і змістом її не менше 23 процентів.

Прийняте на хлібоприймальні підприємства вказане зерно пшениці використовуватиметься у межах республіки для виготовлення хлібопекарного борошна з добавкою сильної пшениці.

У ЗВ'ЯЗКУ з підготовкою до 50-річчя Перемоги радянського народу у Великій Вітчизняній війні Головне військово-політичне управління Збройних Сил СРСР і Центральний комітет ДТСААФ СРСР оголосили всесоюзний конкурс на краще висвітлення в газетах, передачах телебачення і радіо військово-патріотичної теми під девізом «Спадкоємці».

В АВІАЦІЙНОМУ науково-технічному комплексі імені О. К. Антонова відбулося вручення сертифіката льотної придатності багатоцільовому літаку АН-74, створеному київськими авіаконструкторами. Це значить, що віднині знято всі обмеження на серійне виробництво і комерційний продаж, у тому числі і за рубіж, унікального повітряного перевізника, який успішно пройшов випробування практично в усіх кліматичних зонах, зокрема в екстремальних умовах Арктики і Антарктиди.

Ще у період експлуатаційних випробувань польоти цього лайнера здобули широку популярність не тільки в нашій країні, а й за її межами. Так, кілька років тому, рятуючи лижників з групи Дмитра Шпаро, АН-74 зробив посадку на дрейфуючу крижину завдовжки лише 600 метрів у Північному Льодовитому океані. Потім в Арктиці він з успіхом забезпечував трансарктичну радянсько-канадську експедицію, яка йшла через Північний полюс. У 1987 році на цьому літаку встановлено дев'ять світових рекордів. Два роки тому машина була успішно випробувана в Антарктиді, перебуваючи там загалом близько 200 годин і облетівши практично весь південний материк. У нинішньому році вона брала участь у 39-му міжнародному авіакосмічному салоні в Ле Бурже і викликала інтерес у спеціалістів різних країн.

ГОЛОС України

Засновник —
Верховна Рада
Української РСР

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ:

УРСР, 252047
Київ, вул. Нестерова, 4

ТЕЛЕФОНИ
РЕДАКЦІЇ ГАЗЕТИ:

Приймальня — 446-92-11

Відповідальний секретар — 446-72-63

Завідуючий корсіткою 441-84-42, 224-72-54 (телефакс).

ВІДДІЛИ:
парламентський — 441-84-52, 441-85-64,
листів — 441-82-05, 441-29-61,
економіки — 441-88-07,
аграрний — 441-86-18,
міжнародний — 446-91-20,
охорони здоров'я — 441-88-06,
соціальних питань — 441-88-05,
екології — 441-88-59,
культури — 441-86-44,
спорту — 441-88-08,
інформаційний — 446-61-13, 441-86-20,
історії України — 441-88-62,
військових питань — 441-88-52,
реклами — 441-89-44.
бухгалтерія — 441-84-00.

Рукописи не рецензуються і не повертаються.

Індекс 60955

Тираж 155,000

Передплатна ціна на рік 19 крб. 80 коп.

Газета виходить 5 разів на тиждень. У вівторок на 8 сторінках, у середу, четвер і п'ятницю та суботу — на 16 сторінках.

НЕ ПРОСИМО — ЗАПРОШУЄМО

Перший заступник Голови Верховної Ради УРСР І. ПЛЮЩ зустрівся з представниками Європейського банку реконструкції і розвитку

Минуло трохи більше тижня, як з Києва від'їхав Президент США Дж. Буш, і ось у Верховній Раді України нова зустріч, на цей раз з керівниками Європейського банку. Чи є між цими подіями логічний зв'язок? Думаю, що найпряміший. До України, її становлення як суверенної держави пильно придивляється світ і, підтримуючи її сміливі пошуки, думає, чим би їй допомогти.

Правда, давні стереотипи, які охоче підтримуються Центром в очах західних ділових кіл, буцім-то без нього у цім ділі нічого не вийде, оскільки республіки неспроможні вести прямі партнерські стосунки з іншими країнами, даються взнаки і досі. Її про це засвідчила на зустрічі репліка представника Німецького банку, який і прямо, і натяками дав зрозуміти, що йому хотілося б мати справу з Україною, але через посередництво Москви. На що Іван Степанович дотепно зауважив: ми вже мали справу з допомогою, яка не раз і не два надавалась Україні Заходом через Москву, однак і досі не знаємо, де ті гроші, які призначалися нам.

Характеризуючи ситуацію, що нині складається між Центром і республікою при виплаті боргів за одержані союзним урядом кредити на Заході, перший заступник Голови Верховної Ради УРСР сказав: ми живемо в реальному світі і не відмовляємось від участі у сплаті боргів. Однак віднині хочемо мати повну ясність: хто, де і на що бере кредити на Заході. І розплачується за них нехай саме той, хто бере ці гроші — Україна відмовляється надалі гасити чужі позички.

Ця частина великого кола питань, які цікавили західних бізнесменів, відповідь на них, по-моєму, задовольнила гостей. Їм імпонувала повна відкритість І. Плюща, на що вони прагнули відповісти тим же, хоч, як відомо, комерсант ніколи до кінця не розкриє своїх карт.

У принципі, головне бажання керівників Євробанку для нас не нове: вони підкреслили, що воліли б, аби у нас швидше почався процес приватизації, який би дав можливість бізнесменам — нашим і зарубіжним, наводити між собою прямі мости.

Не раз і не два, торкаючись долі майбутнього Союзу, що, як видно, дуже хвилювало банкірів, І. Плющ підкреслив: ніхто з нас не говорить про якийсь розкол всередині нього. Однак ми хочемо, щоб це був Союз суверенних держав, у якому Україна мала б великі права, і, зокрема самостійного виходу на міжнародний ринок, участі в багатьох міжнародних організаціях як повноправної держави.

Якщо спробувати коротко визначити позицію України у майбутніх зв'язках з Європейським банком реконструкції і ровитку, яку виклав І. Плющ, то вона звучить так: Україна має власну гідність і ні в кого нічого не просить. Вона запрошує іноземні банки, фірми, окремих підприємців до спільного бізнесу, до вкладу інвестицій під конкретні справи, з яких усі матимуть вигоду. Ось за таким співробітництвом майбутнє наших зв'язків.

Анатолій КРАСЛЯНСЬКИЙ.

ЗА ВІЛЬНУ УКРАЇНУ НА ВІЛЬНІЙ ЗЕМЛІ

Політична палітра України

Швидко чи повільно, але багатопартійність як один з чинників демократичної, правової держави здобуває свій вияв у політичному житті України. Той моноліт показної єдності, який цементувався зусиллями однієї правлячої партії, здається, може перетворитися на полікристал, який лише виграє від нових граней на ньому.

Нині ще, можливо, й зарані говорити про реальну політичну конкурентність у республіці, й депутати в сесійних залах Рад розміщуються все ще за звичним алфавітно-територіальним принципом, а не за фракціями, однак нові часи вже ставлять нас перед вибором.

А що знаємо про лідерів нових партій, їхні ідеї, програми?

Отож, представляємо читачам Українську народно-демократичну партію (УНДП), перший з'їзд якої відбувся в липні 1990 року в Києві. На запитання кореспондента «ГУ» відповідає співголова УНДП А. КИРЄЄВ.

— Партія зародилася в надрах Української гельсінської спілки. Та, зрештою, ми не стали обмежуватися суто правозахисною діяльністю. Вважали, що на часі розпочинати власне політичну роботу, а провідними для себе обрали питання національного самовизначення, створення Української демократичної держави.

До часу організаційного сформування прийшли традиційним шляхом переслідувань та утисків, нині ж діємо цілком легально (хоча ще й не зареєстровані офіційно).

Окрім мене, УНДП керують ще три співголови в різних регіонах, одне місце вакантне. Штатних працівників у партії нема, джерела грошових коштів цілком законні: розповсюдження наших газет «Прикордонні вісті» (Харків), «Голос народу» (Луцьк), пожертвування прихильників.

— Які ж ваші головні політичні принципи?

— Процитую з статуту: «Метою своєї діяльності партія вважає відродження незалежної Української держави з парламентарною багатопартійною правовою системою правління, багатоукладною економікою та розвитком добробуту, духовності, самосвідомості і культури народу України.

УНДП діє виключно демократичними, ненасильницькими методами, рішуче відкидає будь-які прояви расової, національної, релігійної чи соціально-класової ворожнечі і зненависті».

Партія базується на таких невід'ємних підвалинах народовладдя, як політичний, економічний та духовний плюралізм, на Загальній декларації прав людини ООН та міжнародних правових документах. Засоби політичної боротьби ми вбачаємо у просвітницькій та громадській діяльності, поєднанні парламентських форм і методів з актами громадської непокори, участю у мітингах, демонстраціях, страйках та пікетах.

— У яких соціальних прошарках населення шукаєте свою опору? До речі, скільки маєте членів партії?

— Сьогодні — 1500 чоловік. В основному розраховуємо на так звані середні класи — висококваліфіковане робітництво, інженерну та гуманітарну інтелігенцію. Це власники, творчі працівники. Донедавна, знаємо, поняття власності було цілком одержавлене, але нині вже створюється певний правовий простір для тих людей, які хочуть і можуть бути власниками, підприємцями. Вважаю, що власництво як соціальна категорія цілком відповідає українському національному характерові. Навіть геноцид 30-х років не знищив у народі потяг до власності, до самостійного господарювання. Я сам собі господар, я сам рівний — це наша, якщо хочете, національна ідея, і треба створити всі умови для якнайповнішого розкриття її. Треба дати людям волю до господарювання — і на селі, і в місті, в малих підприємствах, у кооперативах. У нас нерідко негативно говорили про хуторянство на Україні. Та чого тут соромитися — це наша об'єктивно-позитивна риса, вияв генетичного потягу до самостійності.

Ми прагнемо реалізувати наше партійне гасло — вільна людина на вільній землі у вільній державі.

— Україна — багатонаціональна держава. І будь-яка партія, що розраховує на масову підтримку, мусить проводити реалістичну національну політику. Як у вас з цим питанням?

— Хотів би тут одразу наголосити, що головне для нас — інтереси особи. Права людини ми ставимо над усе. Адже тільки шляхом гармонізації особистих інтересів можна досягти стабільності суспільства.

Ми не є партією виключно української нації, хоча визнаємо за нею статус першої серед рівних: це корінна нація, вона не має іншої території для саморозвитку. Для нас усі нації є рівними, всі вони мають користуватися правами культурної автономії, аж до самоврядування в місцях компактного проживання.

— Допускаєте можливість федеративного устрою для України?

— Саме він найбільш прийнятний у наших умовах, коли помітна досить велика різниця в культурному, економічному, історичному розвитку регіонів України. Візьміть хоча б Полісся і Донбас, Карпати й Одещину. Це все гілки одного дерева, але вони набули самобутнього оформлення. Тож саме федеративно-земельний устрій і буде найпридатніший для Української держави з нормальною президентською чи парламентською владою.

Одним із шляхів досягнення цього в наш перехідний період вбачаємо реєстрацію громадян УНР, яку проводимо разом з іншими партіями та організаціями, що обстоюють незалежність України. Маємо вже зареєстрованими приблизно 3 мільйони чоловік. А далі — скликання Конгресу громадян незалежної України.

— Тож ваше ставлення до Союзного договору відповідно негативне?

— Украй негативне. Той договір, що нам пропонується, це — ярмо. Не треба обманюватися результатами референдуму. Рівень політичної культури, свідомості народу, на жаль, не такий, щоб розпізнати приховану суть потрійного запитання. Звичайно, ніхто не був проти гарантування прав і свобод людини — це й визначило підсумки референдуму. Та все ж процес людського пробудження йде...

— Чи маєте своїх представників у Радах?

— У Верховній — ні. Зате маємо в кількох районних, міських — на Миколаївщині, у Харкові, в Києві.

— З якими партіями вважаєте можливим для себе створювати блоки?

— З будь-якими, що стоять на позиціях незалежності Української держави і виступають проти дискримінації з національних, класових, релігійних мотивів, проти примату держави над особою.

Вів бесіду Олег ОЛІЙНИК.

На шпальтах преси Рад

ДІЛО — ВСЬОМУ ГОЛОВА

У Раковському мікрорайоні Хмельницького, — повідомляє міська газета **«Вільне слово»**, — відбулись установчі збори, на яких обрано комітет громадського самоврядування. Представники трудових колективів, громадських організацій, військових частин спільно обговорили питання діяльності комітету. Було зосереджено увагу на численних проблемах соціального і культурного життя населення. Відзначалося, що не всі депутати сумлінно виконують свої передвиборні обіцянки. Зокрема такий докір висловлено депутату обласної Ради В. Шляховому. Було прийнято рішення запросити до Хмельницького депутата Верховної Ради СРСР В. Шабанова, щоб розповісти йому про наболілі проблеми.

— Діло — всьому голова! — так говорили виборці.

Що стосується конкретного мікрорайону, підкреслювали виборці, то варто найперше розглянути і вирішити питання житла, постачання людям екологічно чистої води, рішуче повести боротьбу зі злочинністю, яка останнім часом набула тут неабиякого поширення.

Парламент на канікулах, та затишшя у політичному житті наче перед бурею. Питання про Союзний договір відкладено на осінь. А вона насувається швидко. До того ж і нарада керівників республік у Ново-Огарьово недвозначно дала зрозуміти: більшість із «дев'ятки», крім України, та певною мірою Російської Федерації, готова до підписання Союзного договору. Сім республік і Президента СРСР М. Горбачова він влаштовує.

Україна ж має визначитись. А тому і редакційна пошта приносить чимало листів читачів, громадян України, котрі небайдужі до того, в якому Союзі доведеться жити їм, їхнім дітям і онукам. Та чи не будуть вони ошукані!

У добірці листів ми пропонуємо різні погляди на проблему, аби, посилаючись на народ, депутати Верховної Ради справді керувалися думками народу.

ГОДІ ЕКСПЕРИМЕНТУВАТИ

Ще кілька місяців тому я думав, що справді Україна має бути в оновленому Союзі. Зараз же, слідкуючи за грабіжницькими діями союзних керівників, нав'язуванням волі центру республікам, зрозумів, що такий Союз нам не потрібний.

Люди не хочуть жити так, як жили 73 роки — у злиднях під гаслами про щасливе сьогодення і майбуття. Сказавши під час опитування «так», громадяни голосували за повну незалежність України як суверенної держави в складі Союзу, адже іншого, більш точного, бюлетеня не було. Але проект Союзного договору не забезпечує суверенності України. Якщо так, то й Союз нам непотрібний, і не слід депутатам знову продовжувати 73-річний експеримент на нашому житті.

І. МАРТИНЕНКО,
член КПРС.

Суми.

БЕЗ КОНСТИТУЦІЇ — ЖОДНОГО КРОКУ

Читаю статті у вашій газеті, слухаю радіопередачі, дивлюся телевізор, і жах проймає від того, з яким поспіхом центр готує Союзний договір для підписання.

На мою думку, після утворення нового Союзу непотрібними стануть такі органи, як Верховна Рада СРСР, Кабінет міністрів та Президент СРСР. Бо коли республіки-держави самі утворять Союз, центр буде непотрібний як такий. Координаційні ж органи незалежні республіки можуть утворити самостійно.

У всіх республіках будуть свої президенти. І над ними не повинно бути ще одного, головного президента, інакше це нагадуватиме просто дитячі забави.

Прихильники федеративного устрою Союзу постійно посилаються на Європу, котра, мовляв, об'єднується, а не роз'єднується. Однак, упевнений, що навряд чи президенти західноєвропейських держав захочуть мати в Європі якогось «гроспрезидента».

Висновок напрошується сам собою: Україна має утверджувати свій суверенітет на засадах Декларації, прийняти нову Конституцію, от тоді можна й укладати якийсь союз чи договір. Але він не повинен зашкодити Україні.

Іван ПЕТРУК.

Маріуполь.

ДЕКЛАРАЦІЯ ЧИ ОНОВЛЕНА ФЕДЕРАЦІЯ?

Президент СРСР М. Горбачов часто підкреслює, що всі статті Союзного договору мають випливати з федерального устрою Союзу, бо «народ проголосував за федерацію».

Народ проголосував не за федерацію, а за «оновлену федерацію». У словнику іноземних слів я знайшов визначення, що таке федерація і що таке конфедерація. А от що таке оновлена федерація? Президентська команда вирішила збагатити словниковий запас новим поняттям? Але ж так і не розшифрували, що означає «оновлена федерація». Це має такий вигляд: ви проголосуйте, а ми вам потім розкажемо, за що ви віддали свій голос. І вже розказують. Частково.

А основне «розказування» почнеться після підписання договору.

Громадяни України проголосували за входження в Союз на засадах Декларації про державний суверенітет. Отже, «оновлена федерація» не повинна їй суперечити. А що вийде: «федерація» чи «конфедерація» — це вже справа десята. А тому депутати Верховної Ради, я переконаний, мають детально обговорити і прийняти концепцію Союзного договору, запропоновану І. Юхновським. У цьому документі немає хитромудрих формулювань, все в ньому ясно, тлумачення «як кому вигідно» виключається. Підписання такого Союзного договору поклало б кінець напруженню у країні, зняло б підозру, хто чий хліб їсть.

В. ТИХОСТУП.

Біла Церква.

НЕ «ПРАСУВАТИ» Ж ТАНКАМИ

Що мається на увазі під націоналізмом: панування однієї нації над іншою чи рух націй до свободи? Мабуть, і те, і те, але останнє переважає. Хорвати, українці, білоруси, словенці, грузини, інші народи прагнуть відродити свою державність. Це — волевиявлення народів, ігнорувати його, а тим більше «прасувати» ці народи танками не можна. Це безперспективно.

У нашій періодиці та й з найвищих трибун досить часто звучать такі слова, як федерація та конфедерація, причому останнє ще донедавна вживалося у негативному смислі, особливо коли йшлося про СРСР.

Що означають ці політичні терміни? Союз, об'єднання. От тільки конфедерація — це союз суверенних держав, які повністю зберігають свою незалежність, а федерація — союз державних утворень, які крім своїх законодавчих, виконавчих та судових органів, мають ще й загальнофедеральні, себто союзні.

Отже, конфедерація — добровільний союз країн на основі Союзного договору. Про «добровільне» приєднання до радянської федерації прибалтійських республік ми вже знаємо. Тепер нам намагаються нав'язати «добровільний» Союз, який від попереднього відрізняється хіба що стилістикою. Нам знову говорять про єдину федеративну державу, але вже під назвою Союз Радянських Суверенних Республік, абревіатура та сама — СРСР. Але ж цей Союз мають скласти не державні утворення, а суверенні держави, які, окрім своїх президентів, урядів тощо, мають власні тисячолітні історії.

СРСР часто порівнюють із США чи Німеччиною, які є федераціями. Але ні штати США, ні ланди ФРН не є суверенними державами, вони якраз і є федеративними одиницями, підпорядкованими центрові. Більш точним, мабуть, було б порівняти новий Союз із Західною Європою, яка у 1992 році має об'єднатися теж у союз. Це буде конфедерація суверенних країн. І якщо, приміром, Італії заманеться вийти із цього союзу, то навряд чи її будуть заганяти назад бетеерами, як це робиться в Югославії і у нас.

Гадаю, в нашій майбутній конфедерації (те, що вона гряде, сумнівів немає) буде не дев'ять республік і навіть не 15, а набагато більше. Право на свою державність мають здійснити всі народи, які хочуть цього. Тільки суверенітет, повна самостійність може стати тією силою, що витягне і республіки і майбутню конфедерацію з імперської мілини.

Сергій ЛЕВЧЕНКО.

Черкаси.

ДЛЯ КОЖНОЇ РЕСПУБЛІКИ — СВІЙ ПЕРЕЛІК ПОВНОВАЖЕНЬ

Не знаю, чи зможе Верховна Рада України витримати тиск центру і підписати Союзний договір тільки після прийняття нової Конституції республіки? Хочеться вірити, що без нової Конституції парламент не піде на підписання договору. До того ж його не слід підписувати, якщо у ньому не будуть закріплені певні положення. Скажімо, договір має укладатися між республіками, а не між республіками і центром; визнається первинність республік і вторинність Союзу як похідного від республік; Союз не може бути повноцінною суверенною державою, бо не може існувати реальний суверенітет держави, що входить до іншої держави; визнання принципу первинності Конституцій і законів республік, що входять у Союз перед Конституцією і законами Союзу, які мають розроблятися на основі перших. Крім того, республіки можуть входити до Союзу як на принципах федерації, так і на принципах конфедерації. Перелік повноважень, що делегуватиме республіка Союзу, має бути окремим для кожної республіки. Причому незалежно від цього, кожна республіка повинна мати свою частку у вже створеній союзній власності, а не тільки у золотому, алмазному і валютному фондах СРСР, яку вона може вимагати у разі виходу із складу Союзу. Формування органів управління Союзом має здійснюватися на принципах представництва всіх суб'єктів СРСР. Можливо, слід розглянути питання про доцільність поста Президента СРСР, бо реально можлива така ситуація, за якої коло повноважень Союзу обмежиться кількома питаннями, розв'язання яких не потребуватиме такого поста.

Ігор СИДОРОВ.

Київ.

У Центральній виборчій комісії по виборах Президента Української РСР

8 серпня 1991 року відбулося перше засідання Центральної виборчої комісії по виборах Президента Української РСР, на якому обговорено основні напрямки її діяльності. Вів засідання Голова комісії В. Ф. Бойко.

Комісія розглянула календарний план основних організаційних заходів по підготовці і проведенню виборів Президента Української РСР, а також план роботи Центральної виборчої комісії.

Утворено виборчі округи по виборах Президента Української РСР, опрацьовано форму виборчих документів, вироблено пропозиції про фінансове та матеріально-технічне забезпечення виборчої кампанії.

Узгоджено порядок реєстрації та видачі довідок політичним партіям, громадським об'єднанням і рухам на право представлення претендента на кандидата у Президенти Української РСР.

На засіданні підкреслювалося, що виборча кампанія повинна проходити відкрито, гласно, на широких демократичних засадах.

Розглянуто ряд інших питань, пов'язаних з підготовкою і проведенням виборів Президента Української РСР.

* * *

Центральна виборча комісія по виборах Президента Української РСР розміщується за адресою: 252196, м. Київ-196, площа Лесі Українки №1, кімната 101, тел. 294-92-30, 294-97-10.

Працює з 9 до 18 годин. У суботу з 9 до 14 години.

ПРО ВИБОРЧІ ОКРУГИ ПО ВИБОРАХ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНСЬКОЇ РСР

Постанова Центральної виборчої комісії по виборах Президента Української РСР від 8 серпня 1991 року

Центральна виборча комісія по виборах Президента Української РСР відповідно до статті 8 Закону Української РСР «Про вибори Президента Української РСР» **постановляє:**

Утворити такі виборчі округи по виборах Президента Української РСР:

1. Київський міський виборчий округ (центр — м. Київ). Місто Київ.
2. Кримський виборчий округ (центр — м. Сімферополь) Кримська АРСР.
3. Вінницький виборчий округ (центр — м. Вінниця). Вінницька область.
4. Волинський виборчий округ (центр — м. Луцьк). Волинська область.
5. Дніпропетровський виборчий округ (центр — м. Дніпропетровськ). Дніпропетровська область.
6. Донецький виборчий округ (центр — м. Донецьк). Донецька область.
7. Житомирський виборчий округ (центр — м. Житомир). Житомирська область.
8. Закарпатський виборчий округ (центр — м. Ужгород). Закарпатська область.
9. Запорізький виборчий округ (центр — м. Запоріжжя). Запорізька область.
10. Івано-Франківський виборчий округ (центр — м. Івано-Франківськ). Івано-Франківська область.
11. Кіровоградський виборчий округ (центр — м. Кіровоград). Кіровоградська область.
12. Київський обласний виборчий округ (центр — м. Київ). Київська область.
13. Луганський виборчий округ (центр — м. Луганськ). Луганська область.
14. Львівський виборчий округ (центр — м. Львів). Львівська область.
15. Миколаївський виборчий округ (центр — м. Миколаїв). Миколаївська область.
16. Одеський виборчий округ (центр — м. Одеса). Одеська область.
17. Полтавський виборчий округ (центр — м. Полтава). Полтавська область.
18. Рівненський виборчий округ (центр — м. Рівне). Рівненська область.
19. Сумський виборчий округ (центр — м. Суми). Сумська область.
20. Тернопільський виборчий округ (центр — м. Тернопіль). Тернопільська область.
21. Харківський виборчий округ (центр — м. Харків). Харківська область.
22. Херсонський виборчий округ (центр — м. Херсон). Херсонська область.
23. Хмельницький виборчий округ (центр — м. Хмельницьк). Хмельницька область.
24. Черкаський виборчий округ (центр — м. Черкаси). Черкаська область.
25. Чернівецький виборчий округ (центр — м. Чернівці). Чернівецька область.
26. Чернігівський виборчий округ (центр — м. Чернігів). Чернігівська область.
27. Севастопольський виборчий округ (центр — м. Севастополь). Місто Севастополь.

Голова Центральної виборчої комісії по виборах Президента Української РСР
В. БОЙКО.

Секретар Центральної виборчої комісії по виборах Президента Української РСР
М. ЛИТВИН.

Телеграфним рядком з Дніпропетровська

КРИГА СКРЕСЛА

Понад півроку колектив п'ятої автобази намагався викупити підприємство у свою власність, але категорично не погоджувався Мінбуд УРСР. У серпні водії також виявили впертість: якщо ні, то ми страйкуємо. І крига скресла. З Києва у Дніпропетровськ їде нарешті не ревізор, а уповноважений Мінбуду приймати вимоги автомобілістів.

УСЕ НАВКРУГ МОЄ

Ще торік у колгоспі «Росія» Васильківського району скасували правління й бригади, заснували кооперативи та орендні підрозділи і обрали раду. А тепер проголосували за перетворення колгоспу на орендне підприємство імені Т. Г. Шевченка. «Тікаємо від адміністративно-командної машини, аби очевиднішим став задум самостійного та колективного селянського господарства — колгоспу», — пояснив голова ради підприємства Микола Лось.

ДЖОРДЖ ЕННИК, НОВОНАРОДЖЕНИЙ

П'ята дитина знайшлася у сім'ї Наталії та Анатолія Енників — син. Сталося це під час перебування Президента США Джорджа Буша у Києві. Щоб увічнити неярдову подію, Енники й нарекли новонародженого Джорджем. Чом би й ні? Не виключено, що в майбутньому їхній Джорджик матиме шанс стати президентом суверенної та незалежної України...

СПОЧАТКУ ДУМАЙ ПРО ДРУЗІВ

Як би там не було, а шахтарі своїми «багатосерійними» страйками дечого домоглися. «Але чому забули про шахтарів-інвалідів, які втратили здоров'я у підземних виробках?» — запитали вимушені «відставники». Західного Донбасу тутешніх лідерів новоствореної незалежної профспілки гірників. І пояснили: «Ми постраждали, а сьогодні практично не можемо прогодувати свої сім'ї». Підготовлено пакет вимог шахтарів-інвалідів.

АВТОГРАФИ ПЕТРИКІВЦІВ

Не лише художнім розписом спроможна прославитися Петриківка, якщо знову, як і колись, стане райцентром, — вважають її жителі, а також навколишніх сіл. Майже всі сільські та селищні Ради провели сесії та наради громад, зібравши понад 20 тисяч підписів на вимогу відновити Петриківський район, відомий свого часу як один з кращих в області.

Микола НЕЧИПОРЕНКО, власний кореспондент «Голосу України».

Про що говорять

ХТО ВИНЕН, ТОЙ І ПОВИНЕН

Буковина знову розплачується за чужі гріхи. Цього разу клопоту завдав Дрогобицький нафтопереробний завод. До того ж, під цей шумок, ще якесь невідоме підприємство сипонуло в ріку добрячу порцію хімікалій, у тому числі фенолу.

Щоб запобігти масовому отруєнню людей, псуванню очисних споруд та фільтраційних установок, у Чернівецькій області довелося припинити подачу води населеним пунктам з русла Дністра.

Кілька днів понад 300 тисяч жителів користувалося привізною вологою. Було залучено транспортні засоби з усіх районів області. Допомагали автоцистернами й сусіди.

Багатокілометрова масляниста пляма зараз частково нейтралізована. Зверху по течії ще пливуть залишки нафтопродуктів, але вони вже не становлять серйозної небезпеки. Через день-другий водопостачання населених пунктів відновиться.

Щоб унеможливити такі біди в майбутньому, з цікавою ініціативою виступила Чернівецька обласна Рада народних депутатів. Вона звернулася до керівників областей, які прилягають до басейну Дністра, з проханням взяти участь у зональній раді щодо спільного порятунку ріки. Однак сусіди, зокрема львів'яни, відверто ігнорували добрий почин. На нараду вони відрядили осіб без відповідних повноважень і компетенції.

І все ж розмова відбулася. Не у всьому відверта й конструктивна. Особливо нещирим і плутаним був виступ головного інженера Дрогобицького нафтопереробного заводу М. Скикуна, який всю вину за аварію намагався перекласти лише на стихію.

Після гарячих дискусій констатовано: Дністер потерпів від колективної безвідповідальності, а значить і виходити з біди теж треба громадою. У прийнятій програмі послані від Львівської, Івано-Франківської, Тернопільської, Хмельницької, Вінницької і Чернівецької областей вирішили, що по басейну ріки слід створити надійні водоохоронні зони, припинити дію шкідливих підприємств. Висловлено сподівання на широку підтримку в цьому питанні з боку Кабінету міністрів УРСР. Покладаються надії також на те, що невдовзі вироблять спільну програму дій у справі порятунку Дністра уряди України й Молдови.

Василь БАБУХ, депутат Чернівецької обласної Ради народних депутатів.

Факт і коментар

«ТИХИЙ ЧОРНОБИЛЬ» ПРОЦВІТАЄ

6 серпня учасники екологічного табору, про який ми вже повідомляли, вдалися до рішучої акції — блокування та захоплення водопраління коксохімзаводу. Спроба зупинити борців за екологію силою не вдалася. Тож на переговори виїхали голова міськради Ю. Бочкарьов, заступник прокурора області А. Остренко та інші офіційні особи. Конфлікт владнали, хоча щодо активістів порушено кримінальну справу.

Прокурори пояснюють, що дії пікетників підлягають під статтю 187-5 КК УРСР. Безумовно, якщо це суперечить закону, ніхто не повинен виправдовувати порушників.

— Але вже набрав чинності новий Закон УРСР «Охорона природного середовища», який ігнорується дирекцією Запорізького коксохімзаводу, — сказав я учаснику переговорів заступнику прокурора області А. Остренку. — Чи збирається вживати санкції до керівництва заводу?

— Поясню, — відповів прокурор,— є стаття 84 «Кодексу про адміністративну відповідальність». Органи Держкомприроди за невиконання їхніх приписів можуть подавати матеріали для притягнення до адміністративної відповідальності того чи іншого керівника.

— Отже, названий закон не передбачає кримінальної відповідальності дирекції заводу в нашому конкретному випадку?

— Ні, не передбачає.

Коксохімзавод — потужний отруювач міста шкідливим газом бензопіреном, тому й дістав назву «тихий Чорнобиль». Викиди шкідливих речовин тут перевищують норму у 20—200 разів. Запорізький обком охорони природи зажадав припинення роботи окремих агрегатів смолопереробного цеху. Про це, зокрема, йшлося на мітингу 5 серпня.

Та настав новий день, а дим з коксохімзаводу валить, як і раніше. Ось через те учасники екологічного табору вдалися до несанкціонованих заходів.

А тепер задумаємося, хто ж захищає «тихий Чорнобиль» — законодавець чи прокуратура?

Олександр МИХАЙЛЮТА, власний кореспондент «Голосу України».

Запоріжжя.

Цифровий калейд

ВІДСОТКИ ЛЮДСЬ

За даними Міністерства статистики ... року на обліку у відділах соціального ... лось 1,6 мільйона інвалідів, або 3 ві... ня республіки. З них 163 тисячі, то... інвалід з дитинства, серед яких 38 в... 16-річного віку.

У 1990 році понад третину вперш... серед робітників і понад п'яту части... сягли навіть 45 років. Кількість пра... валідами у молодому віці, невпинно ...

Майже кожному четвертому інвалід... вперше взятих на облік у 1990 році, ... но через захворювання системи крово... (22 відсотки) — через злоякісні нов... кам — внаслідок травм.

Зростання кількості осіб, вперше ...

Рік	Кількість (тисяч)
1986	160
1989	204
1990	232

Останній показник перевищує сере... ловіка). А серед республік у цьому с... на посідає третє місце, поступаючись ... ловік на 10 тисяч) та Росії (52 чолові...

Кат...

Характерники

ПАСАЖ З П'ЯТСОТ-ВЕ

Світ — непевний, і це сумно.

Приїхавши до села Ручок після деяк... автобуса до Хоролу, був я вражений я... торі. Раніше тут стояла «нічия» груша. ... би й поїхав назад з пусткою в душі, а... з Михайлом Трачуком. Точніше, спершу... кому краєзнавчому музеї зроблені Тр... хлів, віз, колодязь з мініатюрним відер... вже нема, без чого душа порожніє, як... роті до Хоролу. Кинулось в очі, що во... майстерно, точно, але ознаки якісь не...

— Бачте, — сказав Михайло Семен... що музей потрібен людям не тільки дл... як воно було, а й як воно може бути. ... неться щось змайструвати? Він прийде... зробить. А ознаки — справді не полт... Хмельниччини. Як тут опинився? На п'ят... знаєте, що то? Після війни так звалис... без розкладу. Але він привіз мене н... Молотова, так тоді звалась Перм. Як ... під час війни, мене забрано на роботу ... йшли наші, спокусили службою в армі... ло, ми йшли веселим пішим строєм з Н... Але потрапили не в армію, а на Урал. ... на п'ятсот-веселому. Доїхав сюди, бачу... не так тісно-перенаселено, як на захід... тут, і став ковалем. Де навчився? Е, як... пити, як нема чого до рота хопити! От... і електрозварювальником потім. Чи д... тонше, ніж оце, для музею? А чого ж! ... не було — сережки їм робив з полт... єте, були такі, з молотобойцем? Тепер... але як же без діла? Кошики людям пле... кому треба, і що подужаю...

...Я ріжу хліб ножем, змайстрованим ... Ніж зручний, легкий, гострий, із симпат... обідка на дерев'яній колодочці. Що в ... мєш не одразу. А от що: він не мож... зброя. Що завгодно — тоненько покр... ця, поголитися навіть. А для зла — н... Майстер робив — веселий і добрий.

ВАННА НА ТАПЧАНІ

Не перевелися в Одесі жартівники! Шкода лиш, що дехто з них інколи явно перебирає, як-от виробниче об'єднання «Відпочинок».

Ах, літо!

Воно, тобто об'єднання, дало оце в місцевій пресі оголошення: «Ласкаво просимо на одеські пляжі». Як так — просимо? Адже облсанепідемстанція час від часу через ту ж пресу нагадує одеситам і гостям міста: всі морські пляжі в Одесі закриті, купатися там суворо заборонено. Бо вода надто забруднена, в ній у сотні разів більше хвороботворних бактерій, ніж допустимо. Й наша газета про це нещодавно повідомляла.

Може, ситуація раптом змінилася? Телефоную до санстанції. Ні, кажуть, звітки, поки що все, на жаль, залишається по-старому: закриті, заборонено.

Знову читаю оголошення. В ньому що не речення — то сміх крізь гріх, який бере на свою душу «Відпочинок». «Хоч, на думку екологів, море в районі Одеської затоки не відзначається стерильністю, самопочуття у відпочиваючих чудове». Отакої! Сам не раз чув, як обурювалися одесити й приїжджі: геть захарастили море — тепер або обходь його стороною, або ризикуй холеру підчепити. Особливо прикро тим, хто придбав недешеві путівки: їхали, аби в морі скупатися. Люди прямо в розпачі. А тут — «самопочуття чудове». І з'являється воно, читаю, «коли люди дістаються міських пляжів та знаходять там корисний і захоплюючий відпочинок».

Який саме? «На воді — катання на морських велосипедах, любительський лов риби з човнів». Забули тільки витівники з «Відпочинку» попередити, щоб не опускали люди ніг з отого велосипеда у воду, а виловлену рибу — не їли. Далі: «Біля води — повітряні й сонячні ванни на тапчанах і шезлонгах». Хоч тут чесно: «біля води».

Телефоную до «Відпочинку»:

— Як же це так — пляжі закрито, а ви туди «ласкаво просите»?

— Не ми ж винні, що море забруднене. А об'єднання — на госпрозрахунку. Жити нам якось треба?

— То, виходить, здоров'я людей вас не цікавить?

Жіночка на протилежному кінці дроту втямила, мабуть, що надто відверто про все сказала, бо одразу ж заспішила:

— Пробачте, я не уповноважена вести такі розмови.

Трубка запіпікала. Дзвоню знову — її ніхто не підійма. Але й так зрозуміло: «Відпочинок» готовий, аби побільше настригти купонів, хоч до домовини тебе достроково спровадити.

Георгій ВОРОТНЮК.

Я...

судив... галузі... лістів... гія» з... довщ... си» у... Хмел... провід... педиц... КОМ ... про р... праці.

— ... у 197... віть ... успіх. ... через ... лища... район... за ці... Сього... сією ... палин... ське, ... ківсь... чим ...

Н,
НЕН

Факт і коментар

«ТИХИЙ ЧОРНОБИЛЬ» ПРОЦВІТАЄ

6 серпня учасники екологічного табору, про який ми вже повідомляли, вдалися до рішучої акції — блокування та захоплення водоуправління коксохімзаводу. Спроба зупинити борців за екологію силою не вдалася. Тож на переговори виїхали голова міськради Ю. Бочкарьов, заступник прокурора області А. Остренко та інші офіційні особи. Конфлікт владнали, хоча щодо активістів порушено кримінальну справу.

Прокурори пояснюють, що дії пікетників підлягають під статтю 187-5 КК УРСР. Безумовно, якщо це суперечить закону, ніхто не повинен виправдовувати порушників.

— Але вже набрав чинності новий Закон УРСР «Охорона природного середовища», який ігнорується дирекцією Запорізького коксохімзаводу, — сказав я учаснику переговорів заступнику прокурора області А. Остренку. — Чи збираєтеся вживати санкції до керівництва заводу?

— Поясню, — відповів прокурор,— є стаття 84 «Кодексу про адміністративну відповідальність». Органи Держкомприроди за невиконання їхніх приписів можуть подавати матеріали для притягнення до адміністративної відповідальності того чи іншого керівника.

— Отже, названий закон не передбачає кримінальної відповідальності дирекції заводу в нашому конкретному випадку?

— Ні, не передбачає.

Коксохімзавод — потужний отруювач міста шкідливим газом бензопіреном, тому й дістав назву «тихий Чорнобиль». Викиди шкідливих речовин тут перевищують норму у 20—200 разів. Запорізький обком охорони природи зажадав припинення роботи окремих агрегатів смолопереробного цеху. Про це, зокрема, йшлося на мітингу 5 серпня.

Та настав новий день, а дим з коксохімзаводу валить, як і раніше. Ось через те учасники екологічного табору вдалися до несанкціонованих заходів.

А тепер задумаємося, хто ж захищає «тихий Чорнобиль» — законодавець чи прокуратура?

Олександр МИХАЙЛЮТА,
власний кореспондент «Голосу України».

Запоріжжя.

Цифровий калейдоскоп

ВІДСОТКИ ЛЮДСЬКОГО БОЛЮ

За даними Міністерства статистики УРСР, на кінець 1990 року на обліку у відділах соціального забезпечення знаходилось 1,6 мільйона інвалідів, або 3 відсотки всього населення республіки. З них 163 тисячі, тобто **кожний десятий** — інвалід з дитинства, серед яких 38 відсотків ще не досягли 16-річного віку.

У 1990 році понад третину вперше визнаних інвалідами серед робітників і понад п'яту частину колгоспників не досягли навіть 45 років. Кількість працюючих, що стають інвалідами у молодому віці, невпинно зростає.

Майже кожному четвертому інвалідові з числа працюючих, вперше взятих на облік у 1990 році, інвалідність встановлено через захворювання системи кровообігу, кожному п'ятому (22 відсотки) — через злоякісні новоутворення, 15 відсоткам — внаслідок травм.

Зростання кількості осіб, вперше визнаних інвалідами:

Рік	Кількість (тисяч)	Кількість у розрахунку на 10 тисяч чоловік
1986	160	31
1989	204	39
1990	232	45

Останній показник перевищує середній по СРСР (44 чоловіка). А серед республік у цьому сумному переліку Україна посідає третє місце, поступаючись лише Білорусії (57 чоловік на 10 тисяч) та Росії (52 чоловіка).

Катерина ВОРОНЕНКО.

Характерники

ПАСАЖИР З П'ЯТСОТ-ВЕСЕЛОГО

Світ — непевний, і це сумно.

Приїхавши до села Ручок після деякої перерви і йдучи від автобуса до Хоролу, був я вражений якоюсь лисиною у просторі. Раніше тут стояла «нічия» груша. Кому вона заважала? Так би й поїхав назад з пусткою в душі, аби не познайомили мене з Михайлом Трачуком. Точніше, спершу мені показали у сільському краєзнавчому музеї зроблені Трачуком експонати: хату, хлів, віз, колодязь з мініатюрним відер[illegible] — тобто [illegible], чого вже нема, без чого душа порожніє, як [illegible] без гру[illegible] повороті до Хоролу. Кинулось в очі, що всі [illegible] експонати зроблено майстерно, точно, але ознаки якісь не тутешні, не полтавські.

— Бачте, — сказав Михайло Семенович, — я собі думаю, що музей потрібен людям не тільки для того, щоб подивитись, як воно було, а й як воно може бути. А раптом комусь заманеться щось змайструвати? Він прийде сюди, подивиться — і зробить. А ознаки — справді не полтавські, бо я родом з Хмельниччини. Як тут опинився? На п'ятсот-веселому приїхав. Не знаєте, що то? Після війни так звалися товарняки, що ходили без розкладу. Але він привіз мене не з заходу, а зі сходу, з Молотова, так тоді звалась Перм. Як там опинився? Хлопцем, під час війни, мене забрано на роботу в Німеччину. Затим прийшли наші, спокусили службою в армії, нас було таких чимало, ми йшли веселим пішим строєм з Німеччини аж на Донбас. Але потрапили не в армію, а на Урал. А вже аж потім — назад на п'ятсот-веселому. Доїхав сюди, бачу — та сама Україна, лиш не так тісно-перенаселено, як на західних землях. І зупинився тут, і став ковалем. Де навчився? Е, як ка[illegible], на[illegible]шся й **попити, як нема чого до рота хопити!** Отак, сам, став і ковалем, і електрозварювальником потім. Чи доводилось робити щось тонше, ніж оце, для музею? А чого ж! Колись від дівчат одбою не було — сережки я їм робив з полтинників срібних, пригадуєте, були такі, з молотобойцем? Тепер, звісно, очі вже не ті, але як же без діла? Кошики людям плету, та й усе інше — що кому треба, і що подужаю...

...Я ріжу хліб ножем, змайстрованим Михайлом Семеновичем. Ніж зручний, легкий, гострий, із симпатичним золотим блиском обідка на дерев'яній колодочці. Що в ньому вражає — розумієш не одразу. А от що: він не може бути використаний як зброя. Що завгодно — тоненько покраяти хліб, заточити олівця, поголитися навіть. А для зла — надто гнучкий і тонкий. Майстер робив — веселий і добрий.

Христофор ГРУША.

Подробиці

ХОЧ І КАНІКУЛИ

Так, незважаючи на те, що в основному народні депутати УРСР взяли належний їм тайм-аут, усе ж робота не припиняється. Недавно заступник Голови Верховної Ради України Володимир Гриньов зустрівся з працівниками центрального конструкторського бюро заводу «Ленінська кузня». Як кажуть очевидці, зустріч була цікавою і плідною для обох сторін.

Борис РЕШЕТЧЕНКО.

На знімку: Володимир Гриньов веде розмову з працівниками ЦКБ «Ленінської кузні».

Фото Олега СТОЛБЕЦЬКОГО.

Знахідки

УПАЛО — НЕ ПРОПАЛО

На місці ще теплого пікніка під Пархомівцями Хмельницького району знайдено із сотню чистих бланків посвідчень. За допомогою цих бланків я зміг би вивезти куди завгодно залізницею чи машиною будь-який боєприпас, хоч і атомну бомбу. Такий папір вручається приймальникам металобрухту від імені відділення матеріальних фондів ПриКВО і підтверджує вибухонебезпечність того металобрухту. Залишено місце для номера, дати, ваги брухту, підписів здавача й піротехніка, а головне — прибито печатку. Їй-бо пошкодував, що не маю чого вивезти!

Пишу це не з тим, щоб кинути тінь на армію чи вбити клин між собою і генералами. Навпаки, оспівую стратегічну мудрість тих, хто виставив печатки на чистих бланках. Тепер, навіть якщо відділення матеріальних фондів ПриКВО хтось розформує — ми, маючи отакі бланки, ще довго зможемо возити боєприпаси у металобрухті й щиро дивуватися. Звідки, мовляв, вони беруться?

Олександр ШЕЛЕПАЛО,
журналіст.

Хмельницька область.

Отакої!

ВПЕРЕД, У НОЧВИ!

Сенсація: у Звенигородці завалилась лазня. Новісінька. Жертв немає.

Але потерпілі є: жителі міста і навколишніх сіл, у яких немає ні води гарячої, ні ванни. Лишились безальтернативні ночви.

Проектував об'єкт Київський технологічний проектний конструкторський інститут. Будували «майстри-умільці» облагробуду. Причина руйнування — відступ від технології укладання каналізаційних мереж, низька якість цегли.

Щоб реконструювати лазню, необхідно затратити ще близько 30 тисяч карбованців і... схоже, кілька років.

Людмила ЧУЄНКО,
журналіст газети «Черкаський край».

ПЛЮ

...А ТАПЧАНІ

...ризикуй холеру підчепити. Особливо прикро тим, хто придбав недешеві путівки: їхали, аби в морі скупатися. Люди прямо в розпачі. А тут — «самопочуття чудове». І з'являється воно, — читаю, «коли люди дістаються міських пляжів та знаходять там корисний і захоплюючий відпочинок».

Який саме? «На воді — катання на морських велосипедах, любительський лов риби з човнів». Забули тільки вітівники з «Відпочинку» попередити, щоб не опускали люди ніг з отого велосипеда у воду, а виловлену рибу — не їли. Далі: «Біля води — повітряні й сонячні ванни на тапчанах і шезлонгах». Хоч тут чесно: «біля води».

Телефоную до «Відпочинку»:

— Як же це так — пляжі закрито, а ви туди «ласкаво просите»?

— Не ми ж винні, що море, забруднене. А об'єднання — на госпрозрахунку. Жити нам якось треба?

— То, виходить, здоров'я людей вас не цікавить?

Жіночка на протилежному кінці дроту втямила, мабуть, що надто відверто про все сказала, бо одразу ж заспішила:

— Пробачте, я не уповноважена вести такі розмови.

Трубка запіпікала. Дзвоню знову — її ніхто не підійма. Але й так зрозуміло: «Відпочинок» готовий, аби побільше настригти купонів, хоч до домовини тебе достроково спровадити.

Георгій ВОРОТНЮК.

ДЕ ВАЛЯЄТЬСЯ...

Як уже повідомляла наша газета, Кабінет Міністрів СРСР присудив премію за 1991 рік у галузі геології групі спеціалістів ВО «Північукргеологія» за розвідку чотирьох родовищ мінвод типу «Нафтуся» у басейні Збруча на Хмельниччині. Я зустрівся з провідним гідрогеологом експедиції Олександром ІЩЕНКОМ і попросив розповісти про результати багаторічної праці.

— Пошуки ми розпочали у 1973 році і на той час навіть не сподівалися на такий успіх. Перспективу побачили через два роки у районі селища Сатанів Городоцького району. З того часу і почалася цілеспрямована розвідка. Сьогодні Українською комісією по запасах корисних копалин затверджені Збручанське, Новозбручанське і Маківське родовища. Найближчим часом буде прийняте і найкрупніше, підкреслюю, найкрупніше у світі Зайчиківське родовище.

— Зрозуміло, що за рядові роботи такі високі нагороди не присуджують. Так чим же цінні ваші відкриття?

— Ми ще і досі — і хто знає скільки це ще триватиме — не навчилися по-справжньому цінувати і оцінювати свої природні багатства. У літературі не раз проскакувала інформація, що під час війни німці вивозили з Поділля чорнозем вагонами. Та мало хто знає, що існувала ще й спеціальна команда, яка забезпечувала німецький генералітет і вищий офіцерський склад сатанівськими мінеральними водами. До сказаного додайте: це було півстоліття тому і в умовах війни.

Зверніть увагу

Сьогодні ж, у складнішій ситуації із здоров'ям людини, розвідані родовища — це невичерпне джерело надходження валюти. Скажімо, тільки на базі Збручанського родовища (Сатанів Городоцького району) можна створити курорт на 3—3,5 мільйона чоловік у рік, залучивши закордонні фірми. Більше того, тут можна при значно менших затратах організувати розлив мінеральних вод для торгівлі за кордоном.

— Але ж, як відомо, лікувальні властивості «Нафтусі» знижуються вже через три доби. Хто ж у такому випадку її купуватиме?

— Питання резонне. Але і...

ГОЛОС України

…БОЛЮ

…а кінець 1990
…ення знаходи-
…ього населен-
…й десятий —
…це не досягли

…их інвалідами
…пників не до-
…що стають ін-

…а працюючих,
…ть встановле-
…ному п'ятому
…ня, 15 відсот-

…інвалідами:

	…ькість у …рахунку … 10 тисяч …ловік
	…31
	…39
	…45

…СРСР (44 чо-
…ереліку Украї-
…орусії (57 чо-

…РОНЕНКО.

…Р …ЛОГО

…и і йдучи від
…синою у прос-
… заважала? Так
…найомили мене
…азали у сільсь-
…кспонати: хату,
…обто…е, чого
…гру… …пово-
…нати зроблено
… не полтавські.
… я собі думаю,
…об подивитись,
…м комусь зама-
…одивиться — і
…о я родом з
…ому приїхав. Не
…ки, що ходили
… а зі сходу, з
…ився? Хлопцем,
…ину. Затим при-
…о таких чима-
…аж на Донбас.
… потім — назад
…а Україна, лиш
…х. І зупинився
… …ися й по-
…став і ковалем,
… робити щось
…д дівчат одбою
…ібних, пригаду-
…очі вже не ті,
…се інше — що

… Семеновичем.
…олотим блиском
…ражає — розу-
…икористаний як
… заточити олів-
…кий і тонкий.

…ор ГРУША.

Подробиці

ХОЧ І КАНІКУЛИ

Так, незважаючи на те, що в основному народні депутати УРСР взяли належний їм тайм-аут, усе ж робота не припиняється. Недавно заступник Голови Верховної Ради України Володимир Гриньов зустрівся з працівниками центрального конструкторського бюро заводу «Ленінська кузня». Як кажуть очевидці, зустріч була цікавою і плідною для обох сторін.

Борис РЕШЕТЧЕНКО.

На знімку: Володимир Гриньов веде розмову з працівниками ЦКБ «Ленінської кузні».

Фото Олега СТОЛБЕЦЬКОГО.

Знахідки

УПАЛО — НЕ ПРОПАЛО

На місці ще теплого пікніка під Пархомівцями Хмельницького району знайдено із сотню чистих бланків посвідчень. За допомогою цих бланків я зміг би вивезти куди завгодно залізницею чи машиною будь-який боєприпас, хоч і атомну бомбу. Такий папір вручається прийmальникам металобрухту від імені відділення матеріальних фондів ПриКВО і підтверджує вибухонебезпечність того металобрухту. Залишено місце для номера, дати, ваги брухту, підписів здавача й піротехніка, а головне — прибито печатку. Їй-бо, пошкодував, що не маю чого вивезти!

Пишу це не з тим, щоб кинути тінь на армію чи вбити клин між собою і генералами. Навпаки, оспівую стратегічну мудрість тих, хто виставив печатки на чистих бланках. Тепер, навіть якщо відділення матеріальних фондів ПриКВО хтось розформує — ми, маючи отакі бланки, ще довго зможемо возити боєприпаси у металобрухті й щиро дивуватися. Звідки, мовляв, вони беруться?

Олександр ШЕЛЕПАЛО, журналіст.

Хмельницька область.

Отакої!

ВПЕРЕД, У НОЧВИ!

Сенсація: у Звенигородці завалилась лазня. Новісінька. Жертв немає.

Але потерпілі є: жителі міста і навколишніх сіл, у яких немає ні води гарячої, ні ванни. Лишились безальтернативні ночви.

Проектував об'єкт Київський технологічний проектний конструкторський інститут. Будували «майстри-умільці» облагробуду. Причина руйнування — відступ від технології укладання каналізаційних мереж, низька якість цегли.

Щоб реконструювати лазню, необхідно затратити ще близько 30 тисяч карбованців і... схоже, кілька років.

Людмила ЧУЄНКО, журналіст газети «Черкаський край».

Знай наших

ПЛЮС КОТЕДЖИЗАЦІЯ ЧЕРНІГОВА

Інженер-будівельник Альберт Клярцевич з Чернігова доводить, що житлову проблему міста можна вирішити за два роки. Він підготував і подав на розгляд відповідних союзних міністерств спеціальні розробки, де обгрунтовуються переваги малоповерхової забудови котеджного типу. А щоб було зрозуміліше, пояснимо.

На один триповерховий котедж, за підрахунками автора, потрібно 40 тисяч штук цегли. У Чернігівській області за рік її випускається 450 мільйонів штук, з такої кількості можна вибудувати 11250 котеджів. А за два роки — 22500, що рівняється, по суті, нинішній черзі на житло у обласному центрі. Виходить, черга буде знята із значним запасом, адже в одному такому будинку можуть жити 5—7 чоловік.

Інформагентство «ЄВРО-ІКС».

Реклама

Ініціатива

АЛЬТЕРНАТИВНА ПОШТА

Кому не відомі казуси нашої пошти: несвоєчасна доставка кореспонденції, її втрата тощо. Покласти край монополії, поліпшити сервіс — таке завдання поставила перед собою альтернативна служба доставки періодики, що створена нещодавно Харківською асоціацією нових форм господарювання та соціальних ініціатив.

Нова служба бере на себе обов'язки організувати часткову передплату обласних та міських газет, а потім їх доставляти читачам. Це, напевно, перша в країні організація розповсюдження преси, яка зобов'язується нести перед передплатниками юридичну відповідальність. У разі несвоєчасної доставки газет чи їх втрати служба, згідно договорів з редакціями, відшкодовує читачам як моральні, так і матеріальні збитки. Цікаво, що при цьому газети не подорожчають, а навпаки стануть дешевшими. А поштарі, за попередніми підрахунками, зможуть заробляти від 300 до півтори тисячі карбованців на місяць.

Микола КОСИЙ, власний кореспондент «Голосу України».

Харків.

ПОГОДА

Сьогодні у західних областях, а завтра на півночі Лівобережжя місцями невеликий короткочасний дощ, гроза. На решті території утримається суха погода.

Температура вдень 27—32 градуси вище нуля, сьогодні у південних та східних областях — до 35 градусів. 10 серпня у північних та північно-східних областях 22—27, вночі 14—19 градусів.

По Києву та області — без опадів, лише вдень 10 серпня місцями невеликий короткочасний дощ, гроза. Вітер змінних напрямків, 2—5 метрів за секунду, температура 27—32 градуси тепла.

…Е повідомляла
…азета, Кабінет
…ів СРСР при-
…за 1991 рік у
… групі спеціа-
…Північукргеоло-
…у чотирьох ро-
… типу «Нафту-
… Збруча на
… Я зустрівся з
…огеологом екс-
…андром ІЩЕН-
…сив розповісти
… багаторічної

…ми розпочали
… на той час на-
…лися на такий
…тиву побачили
… у районі се-
… Городоцького
… часу і почала-
…вана розвідка.
…їнською комі-
… корисних ко-
…жені Збручан-
…чанське і Ма-
…ща. Найближ-
…де прийняте і

ДЕ ВАЛЯЄТЬСЯ ВАЛЮТА

Зверніть увагу

найкрупніше, підкреслюю, найкрупніше у світі Зайчиківське родовище.

— **Зрозуміло, що за рядові роботи такі високі нагороди не присуджують. Так чим же цінні ваші відкриття?**

— Ми ще і досі — і хто знає скільки це ще триватиме — не навчилися по-справжньому цінувати і оцінювати свої природні багатства. У літературі не раз проскакувала інформація, що під час війни німці вивозили з Поділля чорнозем вагонами. Та мало хто знає, що існувала ще й спеціальна команда, яка забезпечувала німецький генералітет і вищий офіцерський склад сатанівськими мінеральними водами. До сказаного додайте: це було півстоліття тому і в умовах війни.

Сьогодні ж, у складнішій ситуації із здоров'ям людини, розвідані родовища — це невичерпне джерело надходження валюти. Скажімо, тільки на базі Збручанського родовища (Сатанів Городоцького району) можна створити курорт на 3—3,5 мільйона чоловік у рік, залучивши закордонні фірми. Більше того, тут можна при значно менших затратах організувати розлив мінеральних вод для торгівлі за кордоном.

— **Але ж, як відомо, лікувальні властивості «Нафтусі» знижуються вже через три доби. Хто ж у такому випадку її купуватиме?**

— Питання резонне. Але і воно знайшло своє вирішення. Інститут геологічних наук АН Української РСР розробив спеціальний консервант, з допомогою якого зберігаються лікувальні властивості мінеральної води протягом чотирьох місяців. Винахід вже офіційно запатентований і готовий до впровадження у серійне виробництво.

— **Як же освоюються ці унікальні родовища?**

— Я вже казав, що ми не вміємо підбирати гроші під ногами. Ще у 1978 році ми передали родовище мінеральної води у Сатанові Української республіканській раді по управлінню курортами профспілок. Але до цього часу нею не побудовано жодного санаторію. А це мільйонні збитки для України. Кабінет Міністрів республіки міг би укласти вигідні контракти на спорудження у цьому мальовничому краї санаторно-курортних комплексів. Розвідані запаси на території області спроможні забезпечити лікування до 6,7 мільйона чоловік на рік.

— **Можливо, причина в іншому: мінеральні води не мають особливих лікувальних властивостей?**

— Якраз весь парадокс у тому, що за своїм хімічним складом мінеральні води у басейні Збруча значно багатші, ніж всесвітньовідомі трускавецькі. Крім лікування органів травлення, печінки, нирок, жовчних шляхів тощо Інститут онкології АН УРСР знайшов чи не найсенсаційніші властивості: мінеральна вода виносить з організму радіонукліди, встановлює бар'єр для проникнення в організм радіоактивних стронцію і цезію. Та і на цьому не вичерпуються багатющі можливості. Мінеральні води нашого краю здатні лікувати неврологічні захворювання, підшлункову залозу. Одне слово, у надрах нашого краю тече не вода, а чисте золото.

Розмову вів Михайло ВАСИЛАШКО, власний кореспондент «Голосу України».

Черговий по випуску новин Віталій ЖЕЖЕРА.
Тел. 441-86-20

НАПОВНИТИ ХЛІБОМ ДЕРЖАВНІ ЗАСІКИ УКРАЇНИ

6 серпня 1991 року Прем'єр-міністр УРСР В. П. Фокін по Українському телебаченню звернувся до співвітчизників з глибоко схвильованою промовою. До цього, сказав він, його змушують надзвичайні обставини.

На ланах України завершується збирання врожаю ранніх зернових. Він виявився гіршим, ніж за попередній рік, та не таким вже й поганим, якщо порівнювати з багаторічними середніми показниками. Його загальний валовий збір прогнозується в обсязі близько 44—45 мільйонів тонн. З усією відповідальністю стверджую: цього достатньо для того, щоб забезпечити може й не розкішний, одначе цілком пристойний рівень споживання продовольчих продуктів населенням республіки. Але при дотриманні однієї обов'язкової умови: держава має закупити у селян щонайменше 17 мільйонів тонн зерна.

Тим часом на сьогоднішній день до зерносховищ держави надійшло лише 6,2 мільйона тонн хліба, що мало не вдвічі менше, ніж на той же час у минулому році. А це вже сигнал небезпеки.

Все, що можна було зробити в сьогоднішніх умовах, аби забезпечити своєчасне збирання та заготівлю хлібів — урядом зроблено: мало не в півтора раза підвищено закупівельні ціни на сільськогосподарську продукцію; встановлено пільгові ціни на зерно, що здається понад замовлення; за рахунок інших споживачів село повністю забезпечено пальним і мастильними матеріалами; списано заборгованість колгоспів і радгоспів перед державою на суму майже один мільярд 100 мільйонів карбованців: на 30 відсотків знижено ціни на комбікорми; для стимулювання хлібоздавачів виділено із наших дуже обмежених ресурсів тисячі холодильників, відеомагнітофонів, телевізорів, автомашин тощо.

Мабуть, найупередженіший опонент не скаже, що будь-коли для села робилося більше, ніж зараз, у надзвичайно скрутний для республіки час.

Та, на превеликий жаль, це призвело до дещо несподіваного результату: керівники окремих районів та господарств відчули нестерпний апетит, що, як відомо, приходить саме під час їди.

Дуже гірко про це говорити, сказав В. П. Фокін, але сьогодні інтереси суспільства і виробників сільськогосподарської продукції знаходяться на протилежних ринкових координатах. Хліб у державні засіки не надходить.

Бажання отримати за свою важку працю якомога більше цілком природне і зрозуміле, зауважив він, але ж має бути якась розумна межа, якісь гальма, відчуття краю, за яким прірва. Саме цього декому бракує. Декого трохи завчасно потягло до привабливих ароматів вільного ринку. І тому вимоги уряду віддати суспільству належне сприймаються як диктат, як образа.

Так, при нормальних ринкових відносинах держава не втручається в справи виробника. Його діяльність регулюють тільки об'єктивні фактори: попит, ціни, кон'юнктура і таке інше. Але ж, погодьтеся, за цих умов і держава не відповідає ні за матеріально-технічне постачання, ні за соціальний розвиток села, ні за фінансовий стан підприємств.

З давніх-давен ведеться, що під час важких випробувань народ згуртовується, прагне до єдності. То невже ж бажання негайно збагатіти, мати машину чи «відео» переважить почуття обов'язку перед нацією, перед Україною, яка тільки-но обирає шлях до своєї державності?

Давайте, нарешті, спокійно розберемося: в чому полягають розрахунки уряду? Чим викликано той пресловутий диктат, про який учора сповіщала радіостанція «Колос»?

Населення України становить зараз 52 мільйони чоловік. І кожному без винятку потрібна щодня бодай скибка хліба. Нині ж навіть на селі, не кажучи вже про місто, днем з вогнем не знайти господинь, які випікають хліб самі, з власного борошна. Практично всі 100 відсотків хліба, всі хлібобулочні вироби і для городян, і для жителів села виготовляються з борошна, що надходить з державних засіків. І для того, щоб до майбутнього врожаю не було перебоїв з хлібом, за розрахунками, потрібно закупити 11 мільйонів тонн зерна.

Далі. Чотири з половиною мільйони тонн зерна потрібні на фуражні цілі для виробництва м'яса, молока і яєць. Тобто, щоб було щось і до хліба. До цього треба додати півтора мільйона тонн для промислової переробки зерна на харчові концентрати, крупи, крохмаль та інше. І, нарешті, майже 1 мільйон тонн зерна треба закласти як насіннєвий фонд.

Отже, загалом набігає 18 мільйонів тонн. А зараз із 26-ти мільйонів тонн намолоченого зерна продано державі лише 6,2 мільйона. Це означає, що на токах, у тому числі й непристосованих до тривалого зберігання, накопичено 20 мільйонів тонн зерна.

Прямо скажу: цей хліб під загрозою. Його значна частина неминуче загине, зопріє, буде вражена грибком, а те, що залишиться, — доїсть злаковий кліщ, перетворивши збіжжя в отруту для худоби!

Деякі області наче змагаються одна з одною — хто найменше здасть хліба державі, хто найдошкульніше вразить суспільство. Перед у цьому ганебному змаганні веде Запорізька область, де головою Ради і облвиконкому Дем'янов Володимир Васильович. В області практично закінчено обмолот ранніх зернових, одержано понад 1,9 мільйона тонн хліба. А державі продано всього 371 тисячу тонн, тобто близько 18 відсотків від намолоченого.

Ніхто вам не заперечить, сказав далі Прем'єр-міністр, якщо ви берете на себе повну відповідальність за постачання продуктами харчування металургів і хіміків, енергетиків і машинобудівників. Але тоді не розраховуйте на допомогу держави. Зрозумійте ж, шановні товариші, хіба можна жити в державі, сповна користуватися створеними суспільством благами і бути абсолютно вільними від обов'язків перед нею?

Найгірше в області проходить продаж хліба у Приазовському районі (голова райвиконкому Калаянов Микола Миколайович). А голова Вільнянського райвиконкому — запам'ятайте це прізвище — Говоруха — прямо з трибуни пленуму закликав зачинити ворота на елеваторі і не приймати хліб від колгоспів. На жаль, його почули...

Є такий вираз: країна мусить знати своїх героїв. У нинішній драматичній ситуації ми повинні знати імена і «антигероїв».

І Прем'єр-міністр називає імена таких «антигероїв» жнив. Це голова колгоспу «Росія» Волноваського району Донецької області Омельяненко Костянтин Сергійович, Герой Соціалістичної Праці, народний депутат СРСР. Це директор радгоспу «Бешівський» Донецької області Мартинов Анатолій Федорович, господарство якого продало державі менше 1 відсотка від намолоченого.

До речі, Мартинов не тільки директор радгоспу. Він ще й заступник голови Селянської спілки України, яку очолює теж відома людина на Україні — Мозговий Іван Олексійович. У зв'язку з цим не може не виникнути запитання: як розцінювати подібні дії — як узгоджену лінію Спілки чи як самодіяльність одного з її керівників?

А заступник генерального директора агропромислового комбінату «Рось» Лузан, виступаючи на сторінках київської обласної газети, з витонченим цинізмом, перекрутивши факти, роблячи безпідставні узагальнення, назвав державну податкову політику «грабіжницькою» і закликав селян до заколоту, припинивши хлібоздачу.

Прем'єр-міністр розцінив такі і подібні до них факти як прояв колективного егоїзму, що виступає проти суверенітету держави, проти продовольчої незалежності республіки.

Зустріч з керівниками південних областей, яка відбулася 31 липня, показала, проте, що не селяни бойкотують хлібоздачу. Це позиція окремих керівників обласної та районної ланок і керівників господарств. Вони вимагають підвищення цін, збільшення пільг, не даючи при цьому ні найменших гарантій щодо виконання державного замовлення.

На щастя, сказав В. П. Фокін, далеко не всі на селі стоять на таких позиціях колективного егоїзму. Я низько вклоняюсь тим трударям, керівникам районів і господарств, які в скрутних умовах віддають належне суспільству. Це насамперед стосується трьох районів Криму: Ленінського (голова Ради народних депутатів Мясоєдов Володимир Пилипович), Совєтського району (голова Ради Алексеєв Олександр Васильович), Чорноморського району (голова Ради Омелянський Микола Людвигович), де виконано держзамовлення по продажу хліба.

Далі В. П. Фокін називає ще багатьох справжніх героїв жнив.

Таких господарств, районів і таких керівників у республіці чимало, говорить він. Та вони, попри все сумління, не зможуть «витягти» державне замовлення тільки на своїх плечах. Отже, висновок один: або ми знайдемо спосіб перебороти протидію окремих керівників усіх структур управління в сільському господарстві, або змушені будемо стати перед загрозою напівголодного існування, перед реальністю хлібних карток і нескінченних черг біля продовольчих магазинів.

Посилаючись на досвід минулого, надзвичайно врожайного року, він підкреслив: не праві ті, хто сподівається, що рано чи пізно селяни все одно продадуть хліб державі. Навіть при небувалому врожаї минулого року не вдалося закупити для виконання держзамовлення 2,5 мільйона тонн хліба. Але при цьому ні молока, ні м'яса, ні інших продуктів на ринках більше не стало.

На жаль, цього року обставини складаються так, що хлібороби не зможуть одержати натуроплату за свою працю на рівні минулого року.

Треба також усвідомити, підкреслив В. П. Фокін, що далеко не весь хліб, який осяде в колгоспах, радгоспах та власних коморах, залишиться на Україні. Значну його частину вивезуть за її межі спекулянти та оптові перекупники. Взамін у кишенях порівняно невеликої групи населення заведеться величезна сума безтоварних, паперових грошей, що нахлинуть на, і без того слабкий, наш внутрішній ринок. А наслідок може бути тільки такий: новий виток гіперінфляції, багаторазове зростання цін, найгостріший дефіцит. І навряд чи допоможуть у цьому випадку надзвичайно суворі заходи щодо заборони вивезення сільськогосподарської продукції за межі республіки, до яких ми змушені були вдатися.

Ці заходи, зауважив він, були б набагато ефективнішими, якби знайшли підтримку у місцевих органах влади. Є, однак, приклади прямої протидії. І це, вважає В. П. Фокін, результат ігнорування керівниками окремих колгоспів та радгоспів державного замовлення, під яке, до того ж, були отримані і мінеральні добрива, і техніка, і пальне.

Звичайно, дії, до яких був змушений вдатися уряд України, подобаються далеко не всім. Досить послухати програму «Маяк» Всесоюзного радіо, або переглянути деякі центральні газети. Чого там тільки не взнаєш про себе: і сепаратисти ми, і егоїсти, і мало не зрадники. Але це все пусте. Я рішуче відкидаю подібні звинувачення. Адже заборона на вивіз основних, підкреслюю, не томатів та баклажанів, а основних видів сільськогосподарської продукції не перепона для економічних зв'язків з іншими республіками, бо не поширюється на поставки, що виконуються згідно з укладеними міжреспубліканськими угодами. До того ж, йдеться про тимчасові обмеження, що діятимуть доти, доки держава, тобто наша республіка, не заготує необхідний мінімум продовольчих ресурсів. А після цього ми будемо всіляко підтримувати прямі міжгосподарські стосунки, в тому числі й так званий бартер.

Прикро, замітив Прем'єр-міністр, коли не виявляють компетентності, не роблять правильних узагальнень наші ж таки, власні кореспонденти, і наводить приклад з роботи радіостанції «Колос».

На закінчення В. П. Фокін сказав:

Шановні колгоспники, шановні працівники радгоспів!

Уряд розраховує на вашу свідомість, йому, як ніколи, потрібна ваша підтримка. Зрозумійте, що не може бути вагань при виборі між інтересами одного колгоспу чи району та інтересами народу всієї України. Тим більше, що уряд республіки не вимагає від вас неможливого. Навпаки, ми пропонуємо максимально можливу, як ніколи високу закупівельну ціну за хліб. До того ж, у розпорядженні виробників сільськогосподарської продукції після виконання держзамовлення залишиться ще чимало зерна, що з урахуванням очікуваної кон'юнктури на хлібних ринках країни надає їм реальні шанси значно поліпшити свій фінансовий стан.

Іще не пізно. Ще є час виправити становище, є можливість відвернути катастрофу. Звертаюсь до вас з величезною просьбою: не беріть гріха на душу, не створюйте штучні умови для всенародного лиха. Не очікуйте, як на базарі, справжньої ціни: її не буде. Та, яка сьогодні, і є справжня.

І на останок скажу так. Я за віком не пам'ятаю голоду тридцятих років. Та в моїй пам'яті ніколи не зітруться тяжкі спогади про бідування і злидні воєнних та повоєнних років. Мені довелося ходити по селах, міняючи нажите батьками майно на жалюгідний наїдок. Я з власного досвіду знаю, що то за гіркота — віддавати останню сорочку за блюдечко борошна. І коли вже доля звела мене на посаду голови уряду, то я виконаю до кінця свій обов'язок, зроблю все можливе й неможливе, вдамся до будь-яких крайніх заходів, аби подібне не повторилося на нашій Україні.

Я звертаюсь до вас, вшановані у віках хлібороби, звертаюсь до всіх працівників сільського господарства, до керівників колгоспів, радгоспів, районів і областей: забудьте свої образи, не зводьте рахунки з невинними, підніміться над власними інтересами, виконайте свій громадянський обов'язок, зробіть все, щоб наповнити хлібом нинішнього врожаю державні засіки України.

З свого боку запевняю, що уряд докладе максимальних зусиль, щоб забезпечити село всім необхідним для продуктивної праці та соціального розвитку.

ДВЕРІ ДО СПІЛЬНОГО ДОМУ

Пригадую, який ажіотаж був у 1989 році, коли в ряді районів Закарпатської області відкрили пункти спрощеного переходу кордону. Крім жителів регіону, подію широко вітали дипломати, представники інших причетних до справи відомств. Рідні, близькі, знайомі без втомлюючої бюрократичної тяганини могли навідуватися один до одного. Не треба було везти і дефіцитний товар на продаж: обмінювали гроші — по 30 карбованців на особу.

Звичайно, окремі зловживання траплялися. Негативно впливала на діяльність цих пунктів і відсутність належних умов для митників та прикордонників, невлаштованість їх побуту. Треба було наводити елементарний порядок. З обох сторін. І якщо радянська більшою мірою виконувала взяті зобов'язання, то друга не поспішала. І тоді СРСР в односторонньому порядку закрив переважну більшість пунктів спрощеного переходу. Як наслідок — потік туристів заводнив основні пропускні пункти.

Де ж вихід із становища? Мабуть, відновити роботи цих пунктів, спорудити нові. Однак спочатку довести їх до рівня міжнародного стандарту: подбати про відповідні службові приміщення, інфраструктуру, гігієну, дипломатичні доріжки тощо. Це стосується й основних КПП, становище яких сьогодні часом більш як жахливе: довжелезні черги, «пробки», немає елементарних умов, аби купити бодай бутерброд, помитися, одержати медичну допомогу тощо.

З 1 січня 1993 року набирає чинності Закон про в'їзди і виїзди. Природно, значно зросте кількість тих, хто перетинає кордон, а своєчасно і якісно підготуватися до цього ми чомусь не поспішаємо.

Ось такі думки звучали на проведеній в обласній Раді робочій нараді з участю представників МЗС СРСР, Комітету державного митного контролю СРСР, Головного управління прикордонних військ КДБ СРСР, Кабінету міністрів УРСР, генеральних консульств Угорщини, Румунії, Чехо-Словаччини та Польщі, компетентних служб цих країн, керівників сусідніх із Закарпатською прикордонних областей. Вів її голова обласної Ради М. Волощук.

Внесено ряд конструктивних пропозицій. Зокрема, проект щодо розширення КПП «Ужгород — Вішне — Немецке». Є будівельна фірма, яка хоч завтра може приступити до роботи, але й досі мовчить Москва. Про це говорив Генеральний консул ЧСФР у Києві Роберт Гаренчар.

Румунська сторона підтримала ідею спільного будівництва моста у Солотвині, щоб розвантажити пункти переходу у Дякові та Тересві. До речі, там люди перетинають кордон пішки по залізничному мосту, що не відповідає навіть елементарним вимогам безпеки. Схвально зустрінуто пропозицію про відкриття нового пункту спрощеного переходу в селі Яблуневі Хустського району з наданням йому та пункту в Дякові відповідного статусу. Трапляються й парадоксальні ситуації, коли вантажі, що йдуть в Румунію по бартеру, доводиться транспортувати із Закарпаття аж через Чернівецьку область.

Дещо подібна ситуація і з Польщею. Закарпаття має з нею спільний кордон. А їздять люди туди через Чехо-Словаччину. Консул Польської Республіки у Львові Анджей Крентовський повністю підтримав пропозицію про відкриття пункту спрощеного переходу поблизу села Лубня Великоберезнянського району. Мали місце й інші думки. Але в одному учасники наради були одностайні: для вирішення багатьох порушених проблем потрібні міжурядові домовленості. Тільки в цьому разі на місця надійдуть необхідні для облаштування пунктів переходу кордону інвестиції. Хоча, звичайно, чимало можна зробити й за рахунок місцевих бюджетів.

Вирішено створити компетентну і мобільну групу експертів за участю всіх зацікавлених сторін, яка б у стислі строки підготувала для урядів СРСР, ЧСФР, ПР та Румунії всебічно обгрунтовані пропозиції з порушених питань.

Ідучи до спільного європейського дому, треба заздалегідь подбати і про зручні двері в ньому.

Микола ГОРВАТ,
власний кореспондент «Голосу України».
Закарпатська область.

Фейлетон

«ДІЛИЛЬНИКИ» НЕ ВІДПУСКАЮТЬ

То все вигадки, що у нас нібито якісь класи існують. На чолі з гегемоном. Байки! Немає ніяких класів — ні більш свідомих, ні менш. А є два табори громадян — прохачі і ділильники. На різних, що правда, сходинках суспільної драбини, але все одно: одні просять, інші — ділять.

Ось, приміром, візьмемо село. Свого часу у дядька безплатно забрали землю, коня, воза і все інше причандалля, поставивши колишнього господаря у позу знака запитання з простягнутою уперед правицею. Треба тобі коня город виорати — проси. Зерна виписати? Проси. Сіна? Соломи? Гички? Хлівця підлатати? Проси, дядьку, проси за свої кровні — як змилостивляться, то дадуть.

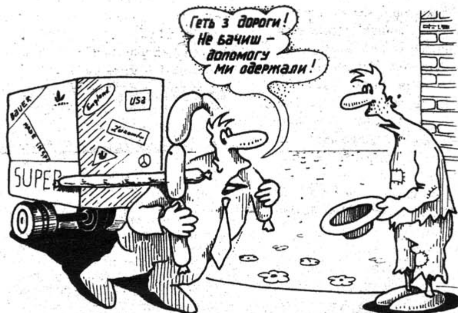
Голова колгоспу, кажуть, в усьому цар, все у нього в руках. Правильно, цар. Але лише з одного боку. З другого ж — прохач. Клянчить у районі, принижуючись і підлещуючись, цеглу, ліс, добрива, техніку, фонди, ліміти...

Значить, справжні царі у районі? Ну, скажімо, той, що найголовніший. Безперечно. Районний цар у межах свого володіння навіть більше, ніж просто цар. Бо він головний ділильник. Посад. Квартир. Найгостріших дефіцитів...

Але щоб ділити, то треба його мати. А щоб мати, районному царю треба випросити — в області. А обласному...

А ми казали класи. Ніякі не класи, а — прохачі і ділильники. Ми просимо все: квартири, місце у дитсадку, ліки, меблі, путівку на курорт, навіть належну за законом профспілкову відпустку — теж. Так і пишемо у заяві: «Прошу надати належну мені профспілкову відпустку». «Належну», а можуть і не надати. А колись просили лише погорільці, старці й убогі каліки...

У розвинутих капіталістичних країнах люди працюють за підрахунками економістів, приміром, шість годин на себе і дві на дядю. У нас навпаки. Всепоглинаючий монополіст — держава — привласнює левову частку нашої праці і ставить нас у принизливе становище прохачів. Ну, а вже безпосередньо наділяють «благами» прохачів — ділильники. Ділять усе. У першу чергу, безумовно, наділяють себе. Квартирами. Автомобілями. Імпортними дефіцитами. Путівками у найкращі санаторії і закордонні круїзи. Місцями для дітей у кращих вузах. «Теплими» посадами...

Ось така, виходить, утворилася і розвинулася у нас Система. І справою честі, доблесті і геройства у цій системі стало не, як лукаво говорилося, уміння віддавати всі сили служінню народові, а потрапити до команди ділильників. Стати розпорядником хоча б біля малого, хоча б біля малюсінького коритця. Чи хоча б прилаштуватися біля чийогось корита, тільки якомога ближче. Бо тим, що позаду, що далеко, — хіба що якісь жалюгідні об'їдки залишаються.

Система не вимагає від коритоутримувачів ні розуму, ні якихось талантів. Хоча ні, вимагає: мати добрий нюх, точно знати, кого і на яку відстань до корита допускати, а кого — ні, не палицею, не лайливим словом, а облудною фразою, безмірно втомленим від державних клопотів поглядом — гнати геть. І якщо ділильник свято додержує цього неписаного закону, він завжди «на висоті». Йому «по-товарищески» тиснутимуть руку вищі, перед ним догідливо вигинатимуться нижчі. І навіть у лікарняній лабораторії, його баночку, принесену на аналіз, візьмуть обов'язково із захопленням.

— Шановний авторе, — чую вже невдоволений голос читача, — для чого говорити про те, що було? Адже тепер ми йдемо до іншого життя, йдемо до ринку...

Згоден, йдемо. Але так йдемо, що практично не можемо зрушити з місця. Чому? Бо нас не пускають. Хто не пускає? А все оті ж — ділильники. Вони завжди достеменно знають, скільки тонн цвяхів треба на Чукотці, якої довжини асфальтовану дорогу прокласти у Костромській області чи почім продавати мариновані гриби пастухам Киргизстану.

Вони не можуть нас відпустити, бо куди ж тоді їм усім подітися? Ну, екс-міністрів і кілька полків їхніх заступників ще десь прилаштують, щось придумають. А куди подітися дивізіям і арміям вищої, нижчої і зовсім дрібної «челяді», яка поки що добре їсть, м'яко спить, з почуттям своєї значущості сидить у розкішних офісах і може цвяхів дати або не дати? У колишнього завідуючого відділом, що не стане вже розпоряджатися десятками і сотнями мільйонів, буде друг в Азербайджані — безмежно вдячний і настільки ж щедрий? Колишній секретарці — хто піднесе «за сприяння» дорогі французькі духи?..

Нас не відпускають з цієї Системи і свої, рідні, ділильники. Ось сидить, приміром, в області чоловік. Нічим не знаменитий і зовні непримітний. Але... Але він причетний до розподілу сільськогосподарської техніки. Приїжджає до чоловіка інший чоловік — голова колгоспу, тобто у даному разі — прохач.

— Петре Івановичу, — просить, — комбайн новий треба до зарізу.

— Ти гадаєш, лише тобі треба? Зранку до ночі пороги оббивають. А їх усього п'ять на область виділили...

— Так мені — до зарізу. Петре Івановичу, що хочете...

І така в очах відданість, і стільки обіцяння віддячити!

— Ну, гаразд, щось зробимо. Іншому б не зробив, а тобі зроблю. Може, теж колись щось...

Хто тепер голова для Петра Івановича? Вічний раб і боржник. А разом з рабом у закладі опиняється і колгоспна пасіка, і свиноферма, і сад, і ставок...

Люди ламають голови: де воно все поділося — товари, продукти? То ж усе було! Відповідь проста. Ділильників стає щораз більше, а того, що належить ділити, природно, щораз менше. Та, зрештою, ділильникам саме це і найвигідніше — щоб усього було мало, щоб не вистачало. Це виправдовує їх існування. А якби всього — продуктів, товарів, квартир, автомашин — було вдосталь, то навіщо б були вони ділильники? Десяткам мільйонів теперішніх нахлібників довелося б працювати, заробляти собі на хліб. Зате зникли б «дякувальники».

У цьому протиприродна, антигуманна суть нашої системи — ділити не своє. І чи ж дивно, що теперішні ділильники над усе бояться того, що на кожному місці з'явиться господар — той, що сам робить і сам розпоряджається зробленим. І ні в кого нічого не просить. І нікому нічим не зобов'язаний.

Але поки що, на жаль, Система, хоч і добряче розхитана, існує. Існують і прохачі, і ділильники.

Сергій МЕЛЬНИЧУК,
власний кореспондент «Голосу України».

Мал. Сергія ФЕДЬКА.
Рівне.

Жнива-91

ПІСЛЯ ДОЩІВ

Як повідомляла наша газета («ГУ» за 6 серпня), голова Хмельницької облради Євген Гусельников звернувся до населення області з проханням прийти на допомогу селянам у надзвичайній ситуації, що склалася внаслідок тривалих проливних дощів.

На звернення відгукнулася переважна більшість трудових колективів міст та селищ області. Вже наступного дня вийшли в поле «десантні бригади» майже 400 організацій та установ Хмельницького. Стурбованість проявили міськкоми і райкоми компартії. На жнивний лан було додатково направлено понад 3 тисячі комуністів. Осторонь не залишилися комсомольці та пенсіонери. Для них було виділено спеціальні автобуси і оголошено місця збору для виїзду в поле.

У деякі колгоспи прибуло стільки людей, що не вистачало реманенту — кіс, вил, лопат тощо. Та попри все жнива на Хмельниччині набирають темпів з кожною годиною. Нарешті випогодилося, і є надія, що врожай буде врятовано.

Наш кор.

Експрес-новини

Серби і хорвати у більшості випадків дотримуються угоди про припинення вогню. Незважаючи на заклик Президії Югославії відвести загони за межі дії їхньої зброї, війська залишаються на попередніх позиціях. Учора в інтерв'ю англійському телебаченню президент Сербії Мілошевич заявив, що він не проти виходу Хорватії із складу Югославії, але хорвати не можуть захопити з собою частину сербського народу (на території Хорватії проживають 400 тисяч сербів. — **Ред.**).

* * *

В албанських портових містах Дррес і Глора тисячі людей штурмували кораблі з метою залишити країну. За попередніми даними, 12 чоловік загинуло при спробі доплисти до кораблів. Західні інформаційні агентства стверджують, що війська відкрили вогонь. Сотні албанських біженців усе-таки прибули до Італії. Італійські власті заявили, що всіх біженців відправлять назад. У албанському місті Глора натовп розгромив штаб-квартиру Соціалістичної партії Албанії.

* * *

Туреччина оголосила, що її війська повернуться на свою територію після того, як завдадуть рішучого удару по турецьких курдах у Північному Іраку. За словами офіційного турецького представника, «операція триватиме доти, доки район не буде очищений від марксистських повстанців».

* * *

Китай дозволив Монголії використовувати свій порт Тяньчжинь для підтримання морської торгівлі із світом.

Наш прес-клуб

ОЧИМА ЗАРУБІЖНИХ КОЛЕГ

Після багаторічних тверджень Багдада, про те, що Ірак не має ніяких ядерних програм, Саддаму Хусейну довелося визнати, що в Іраку є півкілограма збагаченого урану. Це породжує ряд запитань: чи можна йому вірити? Коли він створить атомну бомбу? Як проконтролювати іракські озброєння?

«Мондо економіко» (Італія).

Ми з свого досвіду знаємо, що добра воля багатьох західних братів закінчується там, де з'являються серйозні витрати. Переконався в цьому і Валенса. Спроби Польщі, ЧСФР і Угорщини добитися допомоги для реорганізації своєї економіки або доступу на західні ринки хоча й дали деякі результати, але були вкрай недостатні.

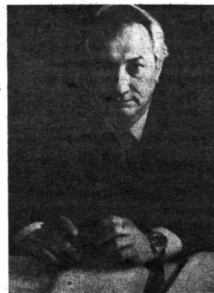
«Слово повшехне» (Польща).

ЛАСКАВО ПРОСИМО... ДО НАС НА СІНО

Актуальне інтерв'ю

Пригадую розповідь сусіда, який казав, що його кум став суверенним: колись мали воза і двох коней, отож забирали разом сіно з лугу, а тепер кум відокремився — возить сіно тільки своїм конем, а півволза у нього орендує. Пішли дощі, сіно змокло, отак собі, суверенно...

З прийняттям Декларації про державний суверенітет України постало питання про переорієнтацію інтуристської індустрії на цілі, які б забезпечували розвиток власної туристичної інфраструктури та давали можливість без перешкод громадянам України подорожувати за кордон. Про це я попросив розповісти керівника Київського відділення ВАТ «Інтурист» Віктора КАПТО.

— Вікторе Семеновичу, які зміни відбулися у вашій організації з часу прийняття Декларації про державний суверенітет України?

— До першого січня 1991 року існував Держкомінтурист, і ми входили в його структуру. На початку цього року Держкомінтурист ліквідовано, і з нього виділилося Всесоюзне акціонерне товариство «Інтурист». Київське відділення ввійшло до нього як самостійна ланка.

Враховуючи те, що відірватися від центру повністю поки що нереально, головне — невигідно, ми вирішили відрахувати пару відсотків прибутку в центр за рекламу, а решту валюти залишати в себе. У ВАТ «Інтурист» ввійшли майже всі відділення «Інтуристу» обласних центрів України. Прибалтика теж пішла цим шляхом.

— Як розвиватиметься інтуристська діяльність на Україні з огляду на суверенітет?

— Останнім часом багато чути думок, що потрібно все робити самостійно. Але перш за все тим, хто це каже, треба ретельно підрахувати, що вигідніше нині для України: порвати з Москвою чи кооперуватись? Я вважаю, що сьогодні треба вести справу разом, бо ми ще не готові виходити самостійно на зовнішній ринок. По-перше, у нас нема кваліфікованих кадрів, по-друге, наш регіон тільки на словах користується великим попитом в іноземців. Практика засвідчує, що до нас мало хто хоче їхати. Іноземці, коли платять гроші, бажають передусім подивитися Москву і Ленінград, а Київ ніби на додачу.

У 1989 році Київ відвідало 310 тисяч іноземних туристів, а в цьому році 40 тисяч. Про що може йти мова?

— Але, можливо, така ситуація — проміжна? Може, у майбутньому нам буде вигідніше працювати самостійно?

— Так, це можливо. Але для цього має бути економічний грунт. Для зацікавлення іноземного туриста треба організовувати широку рекламу за кордоном, мати свої представництва. Сьогодні на це йде близько 9 мільйонів інвалютних карбованців. Сама Україна поки що собі такого дозволити не може, бо в цьому разі більше втрачатиме, ніж заробить.

— Яка, на вашу думку, перспектива розбудови туріндустрії на Україні, адже наша республіка розташована на перехресті шляхів між Сходом і Заходом?

— Перспектива в цьому напрямі є, але туріндустрії практично немає: тільки окремі невеличкі острівці. Для того, щоб цим займатися професійно, треба створити інфраструктуру: будувати готелі, дороги, відновити занедбані пам'ятники. Це все потребує кваліфікованих рук і щоб цілі ці були державними, народними.

— Кажуть, що наші Карпати — то є маленька Швейцарія...

— Це безперечно. Але сервіс, готелі, харчування не задовольняють іноземних туристів. Все далеко не за світовими стандартами. Адже самих повітря, води і природи для життя туристів недостатньо. Є інший бік справи. Попит на Західну Україну великий з боку так званих «етнічних туристів». Але вони приїжджають на Україну до своїх родичів, не витрачаючи в селах жодного долара. Та й де там можна щось купити? Потрібно будувати нові туристичні заклади, готелі. Треба налагоджувати туристичну індустрію, тоді й регіон даватиме валюту.

— Яким чином це здійснити?

— Варто залучати до цього закордонні будівельні фірми. У них значно вища технологія будівництва. Самі ми розтягнемо це надовго. Навіть частину доходу треба не шкодувати — віддавати їм. Бо, як кажуть, скупий платить двічі.

— Вікторе Семеновичу, а як з виїздом наших громадян за туристичними путівками за кордон.

— З 1 січня фінансування з боку держави інтуризму припинилося. За валюту ви можете поїхати практично в будь-яку країну світу. Але ми знаємо, що в населення валюти небагато, або й взагалі немає. Наша організація намагається налагодити поїздки за кордон на комбінованій основі: частина оплати у валюті, частина у карбованцях. Ми тепер самостійно визначаємо, куди має іти зароблена валюта. Наприклад, недавно підготували путівки для киян до Туреччини за карбованці. Звичайно, це дорогі путівки (близько чотирьох тисяч карбованців), але з турецькою стороною розплачуємося валютою, так що в перерахунку для жителя України вкладений нами долар обходиться 10—11 карбованців. В суму тижневої путівки входить триразове харчування, проживання в готелі, екскурсії по Стамбулу, дорога та й ще 30 доларів на кишенькові витрати. Плануємо в майбутньому й інші маршрути.

— Дякую за розмову. Сподіватимемося, що Україна все ж таки буде інтегрована в європейську туристичну структуру.

Тарас ПЕТРІВ.

Погляд

НОВІ КИТАЙСЬКІ МОДЕЛІ

Китайські фірми напружено шукають нові ринки збуту своїх товарів. Особливо це стосується текстильних виробів. Так, великою популярністю в країні і за рубежем користуються моделі одягу, які пропонує текстильна компанія міста Гуанчжоу.

Фото ТАРС.

Гороскоп

Останні чотири місяці року завжди залишають людині місце для здійснення її мрій та надій. Тому ми вирішили запропонувати вашій увазі передбачення німецького журналу «Бунте». Сподіваємося, що вам буде цікаво звірити з цим гороскопом своє майбутнє, а можливо він вам стане у пригоді.

ОВЕН

(З 21 БЕРЕЗНЯ ПО 20 КВІТНЯ)

ОВНИ Є УЛЮБЛЕНЦЯМИ ВЕНЕРИ І ПІД ЇЇ ВПЛИВОМ ПЛИВУТЬ НА ХВИЛІ НІЖНОСТІ ТА ЕРОТИКИ. НАЙГОЛОВНІША ПРОБЛЕМА ДЛЯ ОВНІВ-ЧОЛОВІКІВ — ЇМ НАДТО ДОБРЕ ЖИВЕТЬСЯ, ТОМУ ВОНИ ШУКАЮТЬ СОБІ ПРИГОД.

Для Овна характерні такі риси: великодушність, мужність, пристрасть. На початку вересня ці якості підсилюються завдяки впливу Марса. Для Овна це час змін, тому не потрібно вдаватися до половинчастих рішень. Овен перериває стосунки, коли бачить підступність і хитрість інших. У коханні він досягає кульмінації тоді, коли впевнений у чесності і взаємності партнера. Цей рішучий час закінчується після 5 жовтня під впливом Венери. Прекрасні тижні спокійних, сталих почуттів починаються у цей час. Сильне поле Урана, можливо, перенесе Овна в ситуацію, коли він буде згадувати приємне літнє знайомство.

Якщо ви живете з Овном, то дуже уважно слідкуйте за ним з 17 по 25 вересня. В цей період він зазнає впливу Меркурія. Його партнер, який уже звик до пристрасного кохання, відчує холодне ставлення. Це можна порівняти з поцілунком жінки похилого віку. Через деякий час нормальні стосунки налагодяться.

Жінки-Овни можуть дуже легко потрапити в різні історії і пригоди з 11 по 14 грудня. В цей час вони можуть легко закохуватися. Бог щастя Юпітер ставиться до них прихильно і сприяє в усіх їхніх прагненнях.

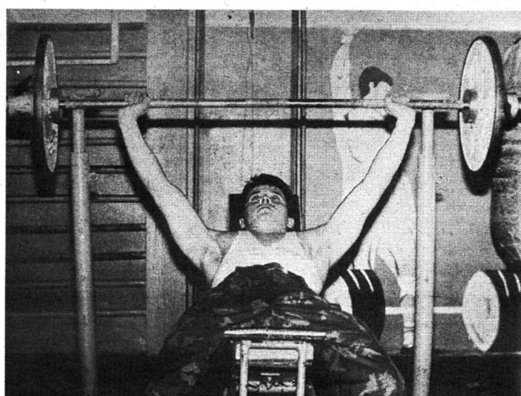
Добра новина: майже у всіх Овнів 1991 рік буде повністю здоровим. Це завдяки впливу Сонця і Марса. Погана новина: це стосується тих, хто народився з 21 березня по 9 квітня. Ці люди втрачають почуття оптимізму. Пізніше дасться взнаки втома, можливість захворювання шлунка. Це триватиме до листопада, тому потрібно особливу увагу звернути на спосіб харчування. Кращі часи повертаються в грудні. Овни у цей час набувають найвищої форми.

Не беріть усе дуже близько до серця. Вам необхідно набиратися сил для зими. Тепер ідеальний час для любовних ігор, особливо для жінок, яким за 40. Цей час сприяє розвитку ваших духовних потреб.

Ви перебуваєте під впливом Меркурія. І якщо вам не вдалося до цього часу виграти в лотерею чи рулетку, спробуйте це зробити тепер. Щасливі цифри 5, 6, 12, 21, 31, 41. Не робіть ніяких ставок з 21 вересня по 14 грудня. Це період невдач.

ЗАПОЛЯРНІ ЧОРНОМОРЦІ

НЕНЕЦЬКЕ слово «кара» означає «чорний», звідси, й назва Карського моря, ось чому вони — чорноморці...

Ми бесідуємо у невеличкій канцелярії Н-ської застави Окремого арктичного загону, за 500 кілометрів північніше Полярного кола.

Мої співрозмовники — молодший сержант Віктор Ципенко з Черкащини та рядовий Сергій Баранник з Харківщини.

Тема — як вони потрапили аж сюди. Віктор: «Коли нас брали до армії, питали, хто хоче лишитись на Україні. Ми промовчали, бо не вірили, що це щиро. Після карантину я опинився у сержантській школі, на Закавказзі. Було невесело: погана їжа, натягнуті стосунки з населенням і місцевими солдатами. На пропозицію служити на Півночі погодився з радістю. Так опинився на мисі Харасавей, знайшов тут семеро земляків».

Сергій — усміхається: «Я писав рапорт, що хочу служити тільки на Україні. Але, як бачите, служу тут...»

Однак хлопці не рвуться служити вдома.

Чому? На заставі — людяні стосунки, цікава служба, непогана їжа. І просто — тут цікаво, розширюєш світогляд.

Потім до канцелярії зайшов заступник начальника застави капітан Юрій Моргунов. Розповів, що заставу засновано тільки п'ять років тому. Стараються брати хлопців з Півночі, звичних до нестачі кисню, п'ятдесятиградусних морозів, полярних шестимісячних ночей. Раніше солдатів з України було багато, зараз майже нема.

Служба — не напружена: за літаками та пароплавами стежать прилади, а переходити кордон через Льодовитий океан ще ніхто не пробував. Отож, багато вільного часу — спортзал, бібліотека, телевізор. Патрулювання берегової зони — ніби розрядка для душі. Часом зустрічаємо білих ведмедів, моржів.

Постачання у нас — не найгірше, і свої калорії хлопці отримують, але все це завозиться у серпні, під час навігації, раз на рік. Республіканських газет не передплачуємо, нема грошей, якщо чесно. Та й центральні газети приходять скопом, бо пошту з материка возять вантажні літаки геологів, а регулярних рейсів нема.

Служба — відносно спокійна, за всю історію застави не було жодного серйозного надзвичайного випадку.

Отже, батьки нехай не турбуються.

...Коли я покидав заставу, на чорному тлі моря погойдувалися крижані брили, виблискуючи у світлі полярного дня.

Андрій КОТЛЯРЧУК.
Фото автора.

Салехард — Київ.
Липень — серпень 1991 року.

«ДАЙТЕ АДРЕСУ КУЗЬМІНСЬКОГО...»

(Закінчення. Початок на 1-й стор.).

Що стосується розповіді про Никона Володимировича, то послухаємо спочатку його відповідь на одне з моїх запитань:

— Цікаво, чи траплялася вам у житті така людина, яка дуже вплинула на ваші думки, світогляд і, зрештою, на все життя?

— Так, мені пощастило на таку зустріч... Я народився і виріс у Києві, а тому мав можливість ще в школі займатися електронікою. Після десятирічки влаштувався в Інститут кібернетики і працював у відділі експлуатації електроннообчислювальних машин: займався ремонтом ЕОМ-220, ВЕОМ-6 та інших. Навчився це робити добре, і мені було приємно, що не людина залежить від складної машини, а навпаки — ЕОМ повністю підвладна мені.

У той час я був дуже далекий від лікування травами. Але одного разу познайомився з кандидатом медичних наук Юрієм Михайловичем Судаковим. Цей захоплений чоловік переконав мене, що медицина — найпотрібніше діло на світі. Він, крім усього іншого, займався і лікуванням травами, вважаючи, що не хімія, а саме лікарські трави врятують людей від невиліковних хвороб.

— Але ж одного інтересу замало. Потрібні були й конкретні дії.

— А я їх і зробив — почав серйозно й глибоко вивчати народну медицину. Мені багато дав практичних порад Юрій Миколайович Судаков, а також лікар-травник Ніна Андріївна Вишневська з Кіровоградщини. Ці люди зарядили мене своєю енергією на багато років. Кілька разів їздив за порадами і до своєї тітки. Дуже вдячний за допомогу також народному лікарю з Василькова Леоніду Оксентійовичу Павленку... Щоб розібратися і зрозуміти це тонке діло якомога глибше, я закінчив Київський університет. Спеціалізація — біологія лікарських рослин...

— Якщо не секрет, Никоне Володимировичу, то якого головного правила ви дотримуєтесь у своєму житті?

— Не відмовляти людям. Людина приїхала до мене з далекого села і, можливо, я для неї — остання надія. Голові колгоспу добратися до Києва на своїй «Волзі» легше, ніж бабусі на перекладних, у якої тяжко захворіла дочка. Але я повинен допомогти і тому, й іншому...

Зустрічаючись з Никоном Володимировичем у нього вдома, я познайомився з багатьма чорнобильцями, яким він уже допоміг або допомагає повернути втрачене здоров'я. Це, зокрема, повернення до норми внаслідок функціональних розладів нервової системи й психіки, лікування вегетосудинної дистонії і гіпертонії, а також різноманітних захворювань шлунка, печінки, легень, нирок, бронхів...

Розмовляючи про ставлення до релігії, про психологію хворої людини, про цілющу силу природи, я ще раз переконався: справжнім лікарем-травником може стати тільки дуже обдарована людина.

На столі у Никона Володимировича серед листів з різних куточків Радянського Союзу лежить і товста «Книга відгуків». В ній написані слова подяки. Ось лише кілька з них: «Я, Мамчур Катерина Григорівна, яка проживає в Києві по проспекту Корнійчука... щиро вдячна Никону Володимировичу за допомогу у важкий час. Нервова система була в мене виснажена до кінця. Безперервно плакала — відчай, печаль і безсоння. Тепер відчуваю себе значно краще. Сплю. Радію кожному дню, як і раніше».

«Велике Вам спасибі за повернення до життя моєї мами...

Маркус Л. М.

Київ, Русанівська набережна...».

«Я, Бацук Петро Юхимович, лікувався травами упродовж трьох місяців у фітотерапевта Кузьмінського Н. В. Тепер, якщо сказати коротко, я повернувся з того світу...

Київська область,
Макарівський район...»

« У моєї дитини була хвороба очей, і лікарі не змогли їй допомогти. Після лікування у Кузьмінського Н. В. моя дочка почала добре бачити. Велике Вам спасибі за допомогу.

В. В. Яровий,

Київська область...».

«Величезне людське спасибі Вам, Никоне Володимировичу, за всіх, кого Ви врятували, і за тих, кого Ви ще повернете до життя!

Сім'я Гомоляко-Чечітко.
Київ, вул. Горького...».

Прощаючись з Кузьмінським після останньої зустрічі я запитав його:

— Ну, а якби ви відшукали таку диво-траву, завдяки якій могла б здійснитися ваша найзаповітніша мрія. Яке б ви загадали бажання?

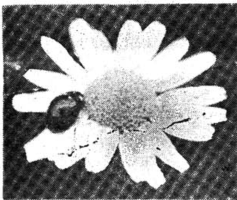
— Щоб усі люди стали здоровими.

— І тоді ви, мабуть, знову повернулися б до електроніки?

— Ні! Я зайнявся б пошуком продовження людського життя. І поліпшенням екології нашої планети, бо вона теж дуже хвора...

Микола ХРІЄНКО.

Київ.

НІ ЗА ХОЛОДНУ ВОДУ

МІЛЬЙОНИ років тому на території Одещини плескалося Сарматське море. Водоносні горизонти формувалися в його глибинах бозна-коли. Занапастити ж устигли за кілька десятків літ. Варварське ставлення до неоціненного скарбу не має виправдання. Тим більше, що за наявністю прісної води на душу Одеська область посідає передостаннє місце на Україні.

Торік Рада Міністрів УРСР проаналізувала, як виконується власна постанова від 20 серпня 1986 року «Про заходи щодо поліпшення використання підземних вод і посилення їх охорони від виснаження і забруднення». Минуло чотири роки, а ні «поліпшення», ні «посилення» не спостерігається. Навпаки, зростає негативний вплив господарської діяльності на гідросферу.

У тому ж таки 1986 році, 18 вересня, ідентичне за назвою рішення прийняв Одеський облвиконком. У тому документі йшлося про надмірне, нераціональне використання води у ряді районів: Комінтернівському, Болградському, Арцизькому, Білгород-Дністровському, Кілійському, Тарутинському, Татарбунарському, Овідіопольському, Біляївському, Іванівському, що призводить до виснаження підземних артерій. Опріч цього, глибинні річки, які течуть з північного заходу на південний схід, забруднюються нечистотами тваринницьких комплексів, вбирають нітратні й пестицидні струмки, відтак хімічні препарати проникають на глибину 200 метрів.

Чим ближче до Чорного моря, тим гірша вода.

Згідно з рішенням облвиконкому всю відповідальність за охорону і раціональне використання водних ресурсів було покладено на господарських керівників. Однак ті в цій справі не дуже перетруджуються.

Якось жителі Визирки Комінтернівського району відкрили в оселях крани й жахнулися: з водопроводу дзюрчала зеленувата смердюча рідина. Вдарили на сполох. Виявилось, що тамтешній колгосп імені Чапаєва підключив вузол для розчинення отрутохімікатів до водомережі, якою послуговуються 80 дворів, дитсадок, їдальня. Добре, що лихові вдалося зарадити.

До несправного водопроводу Фараонівки Саратського району потрапили збудники черевного тифу. Село лежить у балці, і заражена вода стікає у найнижчу його площину. Саме там і спалахнула хвороба.

У Суворовому Ізмаїльського району, аби задовольнити попит мешканців, водомережу підключили до... зрошувальної системи. Люди перехворіли на дизентерію.

Для повноти враження, як турбуються керівники, даруйте, доведеться вдатися до цифр. 1443 артезіанські свердловини досі не облаштовані павільйонами, на 2578 не дотримують елементарного санітарного режиму, 438 об'єктів потребують ремонту. Досить буде потужної ПМК або підрозділу тресту «Укрводбуд», щоб на їх базі створити сервісно-ремонтну службу, яка підтримувала б обласну мережу артезіанських свердловин у належному стані. Але нікому це не болить.

Рішенням облвиконкому передбачено й суто технічні заходи: спорудити спостережні свердловини для контролю за станом підземних горизонтів. Були визначені об'єкти: Сербська птахофабрика, Балтський молочноконсервний комбінат, Заплазький, Котовський, Червонознам'янський цукрові заводи, тваринницькі комплекси — загалом 11 точок.

— Чорноморська розвідувальна експедиція обстежила їх, — розповідає виконуюча обов'язки заступника голови обласного комітету охорони природи Вікторія Радчук. — Однак жодне з визначених господарств і підприємств досі за холодну воду не бралося.

ОДЕЩИНА багата на озера й лимани. Їх місткість — 2514 мільйонів кубічних метрів. Однак з водоймищами теж справи кепські. За хімічними і мікробіологічними показниками вода в них мало де придатна для вживання. Від цього потерпають Кілія, Вилкове, Болград, багато сіл.

— Нас бентежить південно-західний регіон, — зауважує завідуюча відділом профілактики і соціальної гігієни обласної санепідемстанції Алла Кільдишова. — Наприклад, в Ізмаїльському районі лише Багате, Саф'яни й Матроска використовують артезіанську воду, до решти сіл вона завозиться. Привозна вода — у 180 населених пунктах області, які за іронією долі здебільшого розташовані в межиріччі, поблизу озер.

Мало кому потрапляли до рук «Санітарні правила і норми охорони поверхневих вод від забруднення». На 19-й сторінці — таблиця з незграбною назвою «Гранично допустимі концентрації шкідливих речовин у воді водних об'єктів господарсько-питного і культурно-побутового водокористування». У згаданій таблиці — адипат натрію, ефір етилкарболітолу і жирних кислот — значаться під останнім 1345 номером. 1345 шкідливих речовин забруднюють воду! Звісно, жодна лабораторія не в змозі водночас виявити їх.

Єдиний вихід — влаштувати гатку хімікаліям, аби не потрапляли вони ні в підземні, ні в наземні русла, навчитися прогнозувати негативні процеси, швидко реагувати в кризових випадках.

ВІД СПРАГИ люди втрачають здоровий глузд. На другий день після Різдва між Іванівкою і Ширяєвим спалахнула «війна артезіанок». Щоб вгамувати пристрасті, до колгоспу імені XXII з'їзду КПРС з'їхалися посланці обох районів. Одні бідкалися про сумну долю Іванівки, яку обминули сарматські горизонти на півночі, і водогін треба тягти аж з-під Жовтня Ширяївського району. Інші ні за що не погоджувалися ділитися водою. Самим потрібна.

— Водоносні горизонти вичерпати неможливо. Отож доведеться ширяївцям виявити доброзичливість, — каже головний гідрогеолог Чорноморської геолого-розвідувальної експедиції О. Анисимов. — Спрагу втамує не лише Іванівка, а й ще з десяток сіл обабіч водоводу.

Чи досить цих аргументів, аби загасити суперечку? У всякому разі гідрогеологи невпинно шукають воду і в Придніпров'ї, і в Придунав'ї. Експедиція на чолі з І. Моряком та С. Петровим натрапила на небачені запаси питної води в районі Дунайського алювію. Нарешті можуть полегшено зітхнути болградці, кілійці. Дякуючи розвідникам надр, зможемо досхочу напитися. Треба лише втримати себе від спокуси плювати в колодязь.

Володимир НЕВМИТИЙ.

Одеська область.

Сфера життя

Ця велика зеленкувато-жовта істота з прищавою шкірою досить бридка зовні. Але вона дуже популярна серед тераріумістів світу, зокрема в теплих регіонах Америки, Австралії. Це жаба-ага, яка тепер прославилась як об'єкт боротьби з наркотиками.

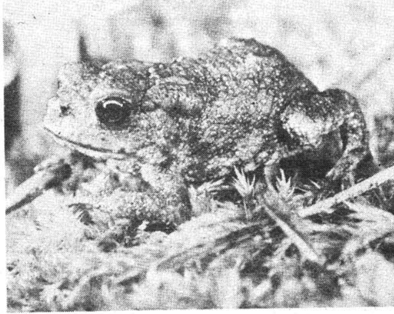
Як і багато земноводних, жаба-ага відлякує своїх ворогів за допомогою отрути, що її виділяють залози спини. Цей секрет містить у собі буфотенін, який знайшли також у грибах-поганках.

А що кажуть спеціалісти? По-перше, буфотенін — не тільки в екзотичної аги, а й у звичайних жаб: сірої, зеленої тощо. По-друге, він активно експортується з України до східних і західних фармацевтичних фірм. До речі, в Японії з 1975 року роблять дуже сильнодіючі серцеві препарати, які «запускають» зупинене серце, якщо їх ввести просто у м'язи. У Китаї жаби з цього роду споконвіку використовувались у традиційній медицині.

А як у нас справи? В народній медицині жаба завжди була атрибутом знахаря. А в офіційній, з компетентних джерел з'ясувалося, що не тільки військова, але й цивільна медицина розробила ряд ліків, які проходять клінічні випробування.

Андрій КОТЛЯРЧУК.
Фото автора.

Київ.

Роман ЛУБКІВСЬКИЙ

ТІНЬ ВІД ЗОЛОТИХ ВОРІТ

* * *

Я серпня син, та вересень люблю.
Із ним самотність порівну ділю,
Як чорний хліб та білий виноград,
Зітхання моря, виляски цикад,
І ватру, що на березі палю.
Та не хотів би розділить ні з ким
Далекий, срібний, гіркуватий дим —
Дим картоплищ над рідним Острівцем,
Що осідає досі попільцем
На серці. Серце, що робити з ним?

«Той дим Поділля маєш пронести
Крізь кіммерійські вимерлі світи,
Крізь сизе мрево вицвілих долин,
Де мов зі сну пригадує полин
Те, що забув чи забуваєш, ти...

І зрозумієш: ти — невдячний син.
І сам себе підпалиш без жалю».

ЄВШАН — ЧОРНОБИЛЬ

Дрібне стебло, билина степова
З-над жовтого сипкого схилу балки
(До Калки це було?
Чи після Калки?),
Умертвлена рослина, та — жива,

Бо виманила в'язня із неволі...

Пригадуєте, як заплакав хан Сирчан?
Достойний золотої долі
Прославлений літописом євшан.

Ми дома всі, усім достатньо місця,

І всякі трави сушим про запас.

Вдивляймося в обличчя літописця —
Напевно, його правнук серед нас!

Він все розкаже. Висловить пошану
Зелу й людині. Затаврує зло.
...Як плакав хан Сирчан, траві-євшану
З одним нещасним важко не було!

...Євшан-чорнобиль.
Біль-чорнобиль. Зона.
Хронометри. Дозиметри. Дроти.

І непідкупна служба гарнізонна —
До власного порога не дійти!

А ставити нові бетонні шатра,
Усім народом — плакати!
І жить!

У двадцять першім видихнеться ватра
Реактора?
Сирчане, час біжить...
...Біжиш — устигнеш.
Порадіють дома;
Запарять тепле просо кипчаки.
Твоя тривога вичахне.
А втома
Спливе як радіація — в віки...

Розповіси їм несусвітні речі —
Чого в тих русів тільки не бува?
Зітхнувши, що (до речі?
Не до речі?)
Чорнобилем зоветься ця трава...

МОМЕНТ ІСТИНИ

Це було: пів-Європи в тяжких п'єдесталах!
На майданах, у скверики, по вокзалах —
Подобизна «людини у сірій шинелі»,
Двійники мармурові, бетонно дебелі.

Поцяткований віспою деспот і злодій
Доль, натхнень, і надій, і поем, і мелодій,
Стане щебенем, брухтом, і сміттям, і прахом,
Нестрашним (а для декого — збабливим) страхом.

Але буде: і ті шанувальники ревні
(Не такі вже близькі, та однаково кревні),
Чи направду, зумисне чи незумисне
Відцураються милої подобизни...

ЗЛО

Зло, яке викриваємо зло
Зліва, справа, зверху і знизу,—
Мов сновида, спокійно ішло
З дому в дім — по самому карнизу.

Співчутливці та жертви — одні,
Інші — свідки — не спали ночами.
Ким були ми в ті роки страшні?
Глядачами були, слухачами.

Наближалось, темніло, росло —
Затулялися вічка кватирок...
Довго, довго не каране зло
Мусить довгий заслухати вирок.

БІЛЬ

Забіліла зима, забіліла...
Їй раділа хіба дітвора.
Підоспіла, нарешті, наспіла
Святвечірня врочиста пора.

Дух морозяний, гострий і впертий,
Золотавий і сонячний дух!
Розкіш янгольська — розпростертий
На долівці пшеничний дідух.

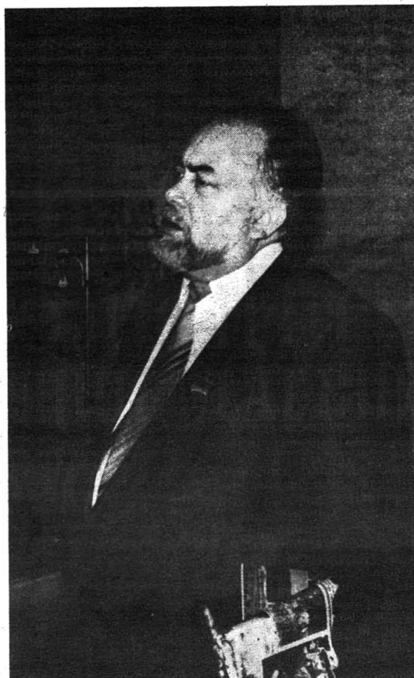
Пах пилюкою сивої стріхи,
Де сніжниця зашила шпарки...
Мама клала в ньому горіхи,
Мов у всесвіт ховала зірки.

Я — малий та досвідчений практик —
Поринав під лавки та столи.
Із солом'яних теплих галактик
Срібносяйні планети пливли.

Я збирав їх ретельно в сузір'я,
Мов кору, обдирав з них фольгу,
І не чув: гомоніло подвір'я,
І не бачив саней на снігу.

То за вкрадений віхоть соломи
Мого батька взяли-повезли.
Голос, темний од люті і втоми,
Все допитував: звідки? коли?

Тато пізно вернувся додому,
Дуже довго обтрушував сніг.
Ліг. Заплакав. Уткнувся в солому —
В дідуха він відмолював гріх.
Одягнувся. На дідову лаву
Обережно мене переніс.
Позбирав, як болючу неславу,
Ту солому. На ферму поніс.
А стежину, що глухо біліла,
Взявся місяць стеблом золотить.
Правда-кривда мені заболіла.
Розумію усе. А болить.

Роман Лубківський належить до тих письменників, які визначають сучасне обличчя української літератури. Самобутній поет, вдумливий перекладач, цікавий есеїст. Автор книг «Громове дерево», «Рамена» «Звіздар», «Словацьке літо», «Карбівня», «Многосвіточ», «Серпневе яблуко», «Погляд вічності» та інших. В його перекладах побачили світ своєрідні антології поезії наших найближчих сусідів «Слов'янське небо» і «Слов'янська ліра».

Поетичні книги Романа Лубківського виходили в перекладах російською, білоруською, польською, болгарською та іншими мовами. За свою плідну перекладацьку роботу письменник відзначений премією імені Вітеслава Незвала Чеського літфонду, удостоєний почесного звання заслуженого діяча культури Республіки Польща.

Уже більше десяти років Роман Лубківський очолює Львівську обласну письменницьку організацію, є членом президії ради СПУ. Торік обраний народним депутатом республіки, плідно працює в Комісії Верховної Ради України у закордонних справах.

П'ятдесят перше літо зустрічає Роман Мар'янович у ці серпневі дні. Ще донедавна видавництво «Дніпро» обдаровувало ювілярів звичним виходом «Вибраного» з їх творів.

Але то ще донедавна. Нічого подібного в Романа Лубківського цього літа не буде. Побачив світ лише скромний бібліографічний покажчик, підготовлений працівниками Львівської наукової бібліотеки імені В. Стефаника. «І я дуже задоволений цим виданням,— говорить сам письменник.— Бо воно добре віддзеркалює усю мою сутність як літератора. З усіма достоїнствами і вадами. Отже, важливо на все пройдене і зроблене оглянутись, порадитись з собою».

А творчі задуми? Їх багато. І хай вони усі здійсняться!

З роси і води вам, Романе Мар'яновичу!

СЛОВО В ДИСКУСІЇ

Наївно вважати,
Що дітям однаково,
Яка мова.

Позбавлене
Рідного слова,
Дитя не отримує
Найнеобхіднішого
Вітаміну.

А потім питаємося:
— Звідкіль
Дистрофія нації,
Виродження і смерть?..

Відповідайте ж
На це питання,
Ви, столичні
Та містечкові
Суперінтернаціоналісти!

НА ФОЛЬКЛОРНИЙ МОТИВ

Гей, встану я рано,—
Збудіть мене, мамо,
Збудіть мене, мамо,
Не жалійте мене! —

Піду я у поле
Косити на доли:
Хто жниво за мене зіжне?

Чи мати не чули,
Чи твердо заснули,
Та скоїлося чудне!
Ой диво ж то диво!
Стоїть моє жниво,
Стоїть моє жниво —
Кам'яне!

КРЕДО

Не хочу, аби
Замість мене думали,

Не хочу, аби
Замість мене вирішували,

Не хочу, аби
Замість мене голосували
(Проти мене).

Хочу бути
Самим собою

Настільки,

Аби до серцевини
Совісті
Свого народу
Міг
Устами припасти,
Як до хреста.

ТІНІ

Є грізні тіні. Є крихкі, мов лід.
Рухливі тіні. Бляклі від застою.
А тінь від Золотих Воріт
Я бачу тільки золотою.

ЕКСКУРСІЯ ПО БАХЧИСАРАЮ

Незліченний
Натовп курортників —
Добровільний ясир
Кримського екскурсбюро —
Фотографується на тлі мінаретів.

Розхитує ветхі стіни
Ханських покоїв,
Ковзає хтивим зором
По жахних закамарках гарему,
Подумки вмощується на диван,
Розманіжується теплом мангалу,
Чманіє од кальяну й турецької кави,
Масово зітхає біля «Фонтану сліз»,
Упірнає по вуха
У десятиспальне ліжко.
Імператриці.

За це
Її фаворит
(Грицько Нечеса, він же —
Князь Потьомкін-Таврический)
Зганяє свою злість
На бездарних зображеннях
Запорожців...

Запах злежаного лахміття,
Струпішілої деревини,
Дешевенької штукатурки.
Бутафорія. Несправжність.
А було:

Гортанний крик муедзинів,
Закривавлені голови у мішку,
Безомовні прокляття невільниць
І —
Неопалима кров
України,
Що скипілася в рубіни
На білосніжнім тюрбані
Іслам-Гірея...

Історія
Була жорстока до нас.
Але ж і доброзичлива.
Тому сьогодні
Переступаємо ці дороги
Спокійно.

Так мусило статися.

Не інакше.

Львів.

Анатолій МАКАРОВ

ОСТАННІ...

ЧИ ТВОР...

Брати Розумовські належать епосі, яка так вабить до себе тих, хто залюблений в українську старовину. Їх, звичайно, можна зрозуміти, оскільки час цей був дійсно особливий. Він породив вельми колоритні й не в усьому зрозумілі особистості. Елемент загадковості присутній у зламах життєвого шляху і творчості філософа Сковороди, архітектора Григоровича-Барського, композитора Березовського і в діяльності самих Розумовських. Вони перебувають начебто в прозорій, але водночас сталій тіні духовної руїни, що лягла на культурне життя України початку XVIII століття. Тому й не дивно, що в їхній діяльності відчувається щось моцартівське, яке поєднує в собі спрагу життя, творчості й відтінок меланхолії та іронії над людськими бажаннями і прагненнями.

ОЧЕВИДНО, ми внесемо в усе це деяку ясність, якщо назвемо їхній час післяполтавським, і звернемо увагу на той широкий діапазон почуттів, які виникають у душі кожного українця, як він зачує вирази «післяполтавське життя», «післяполтавська Україна». Відчуття благополуччя, миру й достатку межує тут з передчуттям неминучої біди. По суті, це була епоха нестійкої рівноваги, балансування на межі можливого й неможливого. З одного боку, в російської монархії ще не було сил, щоб завдати вирішального удару по незалежності «Малоросії», а з другого — козацька старшина вже втратила своє колишнє значення виразника загальнонародних інтересів, що в попередньому сторіччі надавало їй величезної політичної сили.

Власне кажучи, політика вимушеного примирення й хиткої рівноваги почалася ще в роки правління Петра І. Переконавшись у марності всіх своїх спроб самовільно господарювати на Україні, він приходить до думки, що «Малоросія» ще занадто сильна, щоб зламати її волю до незалежності, і що російській монархії ще доведеться рахуватися з цим. Час підтвердив розрахунки царя Петра. Його наступники ще довгий час проводили на Україні політику примирення й замирення, але, на жаль, шукали при цьому не миру й співробітництва з дружньою країною, а дедалі нових і нових способів обмеження українських прав і свобод. Одним з найпідступніших винаходів російського царизму було виховання в душах українців почуття вдячності за різноманітні царські «блага» й «милості». Якщо українські права не можна було просто відмінити й забути, то їх можна було «дарувати», а потім при нагоді знову забрати в «невдячних малоросів». І якщо це проробити кілька разів, навряд чи хто вже пам'ятатиме, що ці права колись були суверенними. Проводячи цю тонку політичну гру, царський уряд протягом усього післяполтавського періоду багато разів то переводив українські справи в Сенат (прирівнюючи Україну до цілком безправних російських провінцій), то повертав їх до Колегії закордонних справ, начебто знову побачивши в ній союзну державу. Кілька разів таку «незалежність» одержував і Київ. Тільки не від Росії, а від Гетьманщини. І козакам наказувалося терміново очистити «чужу» їм територію. Те саме відбувалося і з російським резидентом на Україні, Українською колегією, російськими членами генерального суду. Вони то з'являлися, то щезали, позначаючи цим припливи й відпливи монаршого «благовоління» до «малоросів». Від цього ж залежала присутність чи відсутність на Україні російських полків, відповідних податків і різних поборів на їхню користь.

Подібна «непослідовність» могла б свідчити про нерозумність російської політики на Україні, якби за нею не стояли цілком виразні наміри привчити українське населення до думки, що всі українські власті хиткі й скороминучі і що справжні рішення приймаються в Петербурзі. Протягом багатьох десятиліть російська монархія могла діяти тут тільки так, покладаючи всі свої надії на методи повільного й непомітного умертвіння української свободи й руйнування авторитету гетьманської влади. Чинити якось інакше було ризиковано, а часто й просто неможливо.

СПРАВА в тім, що обставини на Півдні складалися так, що Росії був потрібний тут достатньо сильний і самостійний союзник, який взяв би на себе цілу низку важливих справ, коли основні сили й кошти російської держави поглинала північна війна в Прибалтиці (1700—1721). Згодом, під час війни з Туреччиною в 1735 — 1739 роках, Росії потрібний був на Півдні економічно надійний тил і союзник, що мав би прекрасну армію. Як писала українська старшина вже цариці Єлизаветі, «Україна декілька років несла тягар» тієї війни, «утримуючи армію на квартирах, поставляючи провіант і фураж поставками, а ще більше відбиранням силою на підводи коней і волів від людей усяких станів, ще бралися з неї всілякі побори: волами й кіньми до кількох сот тисяч і всякими іншими потрібними для армії речами — за рахунок майбутньої плати, за квитанціями, а то й без квитанцій».

Навряд чи якась інша «провінція» Росії, розорена своїми ж чиновниками й вельможами, могла надати в той час таку послугу урядові. І з цим доводилося рахуватися. Велику залежність від України відчувала тоді Росія й у галузі культури. Мирне співробітництво двох народів виявлялося тут в основному в тому, що Україна безвідмовно і щедро ділилася своїми освіченими людьми, тоді як Росія відчувала гостру нестачу ідеологічних кадрів у зв'язку з перебудовою старої церковно-гуманітарної освіти на нову, переважно спеціальну, військово-технічну, що відповідала мілітаристським планам уряду. З 1704 до 1775 року Московська академія існувала лише завдяки притоку викладачів з Києва. При цьому українські професори привозили з собою і здібних учнів. Цим і пояснюється той факт, що, наприклад, у 1704 році з 34 слухачів курсу філософії лише три студенти мали російські прізвища. Решта були приїжджі «кияни». Довгий час Київ залишався лідером гуманітарно-духовної освіти, і «з православних отих Афін, — як писав смоленський єпископ Гедеон Вишневський у 1739 році, — вся Росія джерело премудрості черпала і всі свої новостворені училищні колонії напоїла й виростила». Засноване ним Смоленське училище єпископ Гедеон також вважав «насадженою колонією» Київської академії. Протягом багатьох десятиліть Київ утримував за собою роль духовної метрополії, найбільшого центру гуманітарної освіти й кузні ідеологічних кадрів, для всієї імперії. Особливо сильний вплив на російське життя, як сказали б тепер французи, «культурний імперіалізм» України проявлявся в першій половині XVIII століття.

Сліди цього унікального за своїми масштабами й результатами українсько-російського співробітництва знаходимо в багатьох старовинних російських містах, починаючи від Москви, де «головним над житлами директором» (головним архітектором міста) був за Меншикова випускник Київської академії Іван Зарудний, аж до найвіддаленіших міст Сибіру, архітектурні ансамблі яких створювали в той час все ті ж самі «кияни». «З 1702 до 1768 року, — пише знавець сибірської старовини С. Заварихін, — усі тобольські митрополити були вихідцями з України». Вони привозили з собою своїх майстрів і будували все на український лад, насаджуючи в російській провінції естетику українського барокко. «Вплив цей, — пише дослідник, — звичайно, ж, не минув безслідно для всього сибірського зодчества, аж до XIX століття, народжуючи часом форми вельми своєрідні». Знаменно також, що за Петра та його наступників найвидніші й вищі пости в церкві займали українці, «кияни». Вони відігравали роль своєрідних посередників між урядом, що проводив радикальну «революцію зверху», й народом, який не бачив у петровській «європеїзації» нічого, крім ще більшого закріплення й зазіхання на духовну спадщину предків. У цих умовах для ролі ідеологів українські діячі були підготовлені набагато краще за інших. Вони розуміли необхідність реформ, які скорочували небезпечне відставання від Заходу (на Україні подібні зміни на терені культури й освіти відбулися ще в часи Петра Могили), й водночас їм була зрозуміла антипатія народу до петровських реформ, що несли в собі небезпеку однобічного технічного й економічного розвитку країни на шкоду її багатим духовним традиціям. Українські духовні діячі не поділяли також російського захоплення аж ніяк не кращими рисами «західного життя»: невірою, лібертенством (свобода від моральних заборон), гендлярським космополітизмом і ренесансним титанізмом, що розпалював полум'я примітивного честолюбства й війни всіх проти всіх. Петро І розумів двоїстість позицій українських ідеологів, але вміло їх використовував у пошуках можливих компромісів між «прогресивними» верхами й «консервативними» низами.

ОДНАК справжня історична роль «киян» у культурному житті народів Росії проявилася дещо пізніше, коли, переживши страхіття біронівського терору, російське суспільство почало усвідомлювати небезпеку засилля іноземців, більшість з яких з Росією не пов'язувало нічого, крім прагнення до особистого збагачення. Оволодівши важелями авторитарно-абсолютистської влади, невеличка купка німців тримала в трепеті і страсі величезну країну. В роки біронівщини для багатьох стало зрозумілим, що схиляння перед усім іноземним зайшло занадто далеко й що привілейоване становище німців не відповідає їхнім справжнім заслугам. Чергова «дворцева революція» Єлизавети Петрівни мала патріотичний характер. Це була політична перемога, але попереду ще була боротьба в галузі культури. Потрібні були діячі, здатні відновити зневажені іноземцями патріотичні й релігійні почуття, зробити все необхідне, щоб усе слов'янське, вітчизняне, православне не сприймалось у майбутньому як щось варварське, дике, несумісне з поняттям європейської освіченості. Таку роль борця з надмірною европеїзацією й національним нігілізмом могли взяти на себе українські діячі, які мали вже чималий досвід боротьби з культурно-космополітичною експансією Заходу.

Тому не випадково, що українцям узагалі й зокрема українському духовенству належало помітне й почесне місце в так званій російській партії, що утворилася при дворі Єлизавети в перші роки її правління. Більше того, сорокові роки стали епохою загального визнання української культури в Росії, роками широкого захоплення всім українським, і особливо у вищих придворних сферах Петербурга. Коли з царського палацу втік на Україну придворний бандурист Любисток, почалася паніка. Єлизавета була ображена й обурена «невдячністю» улюбленого артиста. Його розшукали й повернули в Зимовий палац. Йому пожалували потомствене дворянство й багаті маєтки під Лубнами. Завдяки кар'єру зробили також українці Марко Полторацький та Яків Шубський, які володіли прекрасними голосами. Придворний співак Тимофій Щербацький став митрополитом Київським, а потім і Московським. Про вплив діячів української культури в Петербурзі свідчить і те, що ідейним вождем російської партії був духівник цариці Федір Дуб'янський, а архієпископом петербурзьким — киянин Сильвестр Кулябко. До речі, до російської партії належав і улюблений придворний проповідник Гедеон Криновський. Ці люди дійсно знали, що можна й що потрібно було протиставити прагматичній ідеології НТР XVIII століття. Коли Гедеон Криновський обрушувався у проповідях «на мудрість віку цього, тобто надмірну куріозність (цікавість — **Авт.**), що не личить у речах божественних», він не казав при цьому нічого такого, чого б не знав кожний випускник Київської академії, будь-який культурний українець, вихований у дусі традицій християнського туманізму, закладеного в українське барочне мислення Іваном Вишенським та його послідовниками — прихильниками старозаповітної душевності, смиренності й людинолюбства. У проповіді Гедеона, проголошеній ним 29 липня 1755 року в присутності імператриці, є місце, в якому російські дослідники, погано знайомі з історією української етичної думки, бачать випад «реакційних церковних кіл» проти «прогресивного вченого-матеріаліста» М. Ломоносова.

Однак нічого «особистого» в словах Криновського не було. Він казав не про церкву й не про науку, а про аморалізм узагалі, про людей, які, оволодівши званнями, знаннями, почестями, багатствами, забувають про Бога, тобто про свою безсмертну душу, яка найменше за все потребує земних благ і почестей: «Бо багато хто з безрозсудних Адамових діток, як відчують у собі фортуну (якщо так можна сказати) щедрість, як побачать, що вони рангами, достоїнством і багатством від інших

дещо від...
більше, ...
вони розу...
якимись ...
ми дарам...
жають, т...
начебто ...
вони пло...
немає на...
того, кому ...
відповіда...
що досл...
цію, і од...
сання с...
бороде» ...
но прис...
з пропов...
то навіть ...
конфлікт...
в одіозн...
церкви ...
дуже сп...
ховних ...
а насам...
чених те...
й украї...
основі ...
носова ...
ного н...
Його на...
на його ...
Розуму.

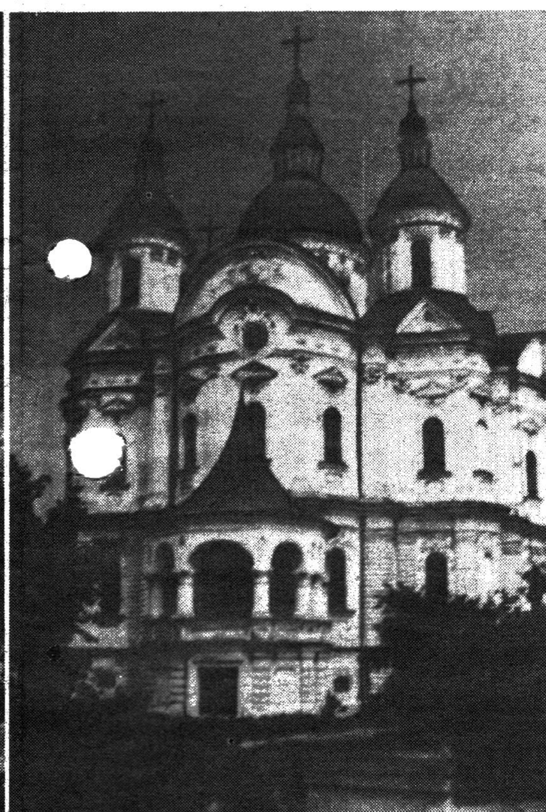
Украї...
ходили ...
нального ...
Вони зі...
кя й м...
страшну ...
витком ...
Те, що ...
трудно ...
в твора...

Анатолій МАКАРОВ

ОСТАННІЙ ГЕТЬМАН

ЧИ ТВОРЕЦЬ РУЇНИ?

го, крім прагнення до особистого збагачення. Оволодівши важелями авторитарно-абсолютистської влади, невеличка купка німців тримала в трепеті і страсі величезну країну. В роки біронівщини для багатьох стало зрозумілим, що схиляння перед усім іноземним зайшло занадто далеко й що привілейоване становище німців не відповідає їхнім справжнім заслугам. Чергова «двірцева революція» Єлизавети Петрівни мала патріотичний характер. Це була політична перемога, але попереду ще була боротьба в галузі культури. Потрібні були діячі, здатні відновити зневажені іноземцями патріотичні й релігійні почуття, зробити все необхідне, щоб усе слов'янське, вітчизняне, православне не сприймалось у майбутньому як щось варварське, дике, несумісне з поняттям європейської освіченості. Таку роль борця з надмірною європеїзацією й національним нігілізмом могли взяти на себе українські діячі, які мали вже чималий досвід боротьби з культурно-космополітичною експансією Заходу.

Тому не випадково, що українцям узагалі й зокрема українському духовенству належало помітне й почесне місце в так званій російській партії, що утворилася при дворі Єлизавети в перші роки її правління. Більше того, сорокові роки стали епохою загального визнання української культури в Росії, роками широкого захоплення всім українським, і особливо у вищих придворних сферах Петербурга. Коли з царського палацу втік на Україну придворний бандурист Любисток, почалася паніка. Єлизавета була ображена й обурена «невдячністю» улюбленого артиста. Його розшукали й повернули в Зимовий палац. Йому пожалували потомствене дворянство й багаті маєтки під Лубнами. Завидну кар'єру зробили також українці Марко Полторацький та Яків Шубський, які володіли прекрасними голосами. Придворний співак Тимофій Щербацький став митрополитом Київським, а потім і Московським. Про вплив діячів української культури в Петербурзі свідчить і те, що ідейним вождем російської партії був духівник цариці Федір Дуб'янський, а архієпископом петербурзьким — киянин Сильвестр Кулябко. До речі, до російської партії належав і улюблений придворний проповідник Гедеон Криновський. Ці люди дійсно знали, що можна й що потрібно було протиставити прагматичній ідеології НТР XVIII століття. Коли Гедеон Криновський обрушувався у проповідях «на мудрість віку цього, тобто надмірну курйозність (цікавість — **Авт.**), що не личить у речах божественних», він не казав при цьому нічого такого, чого б не знав кожний випускник Київської академії, будь-який культурний українець, вихований у дусі традицій християнського гуманізму, закладеного в українське барочне мислення Іваном Вишенським та його послідовниками — прихильниками старозаповітної душевності, смиренності й людинолюбства. У проповіді Гедеона, проголошеній ним 29 липня 1755 року в присутності імператриці, є місце, в якому російські дослідники, погано знайомі з історією української етичної думки, бачать випад «реакційних церковних кіл» проти «прогресивного вченого-матеріаліста» М. Ломоносова.

Однак нічого «особистого» в словах Криновського не було. Він казав не про церкву й не про науку, а про аморалізм узагалі, про людей, які, оволодівши званнями, знаннями, почестями, багатствами, забувають про Бога, тобто про свою безсмертну душу, яка найменше за все потребує земних благ і почестей: «Бо багато хто з безрозсудних Адамових діток, як відчують у собі фортунину (якщо так можна сказати) щедрість, як побачать, що вони рангами, достоїнством і багатством від інших дещо відрі[illegible]ються, а найбільше, як[illegible] пізн[illegible]ть, що вони розумом чи силою, чи якимись іншими природними дарами багатьох переважають, то вже здається їм, начебто й не від землі взяту вони плоть свою мають і немає над ними нікого такого, кому б за [illegible] справи свої відповідати вони мають». Якщо дослідники мають рацію, і однією з причин написання сатиричного «Гимна бороде» М. Ломоносова дійсно прислужилося це місце з проповіді Криновського, то навіть у цьому разі суть конфлікту варто шукати не в одіозній боротьбі науки й церкви (подібні пояснення дуже спрощують картину духовних шукань того часу), а насамперед у вже визначених тоді розбіжностях ціннісних орієнтацій російської й української культур. В основі світогляду М. Ломоносова лежить ідея безкінечного наукового прогресу. Його надихають безкінечні, на його погляд, можливості Розуму.

Українські мислителі підходили до проблеми раціонального пізнання інакше. Вони зіставляли успіхи науки й моралі й знаходили страшну невідповідність між розумовим і духовним розвитком сучасної їм людини. Те, що казав з цього приводу духівник Єлизавети, без труднощів можна знайти і в творах Григорія Сковороди (а вже його в прихильності до церковних авторитетів і нелюбові до науки запідозрити неможливо!). На думку філософа, щасливими робить нас не «мудрість віку цього», тобто не знання, не багатство, не влада, а тільки життя за недоступними розуму законами совісті, згідно зі своїм внутрішнім голосом.

Однак подібні зіткнення на світоглядному грунті не могли похитнути популярності українських церковних і ширше — культурних діячів у Петербурзі. У сорокові роки, коли сліпе захоплення всім західним минуло, багато росіян побачили в Україні свій ідеал — країну, яка, доторкнувшись до Заходу й узявши від нього немало корисного, втім, не втратила ні своєї самобутності, ні почуття національної гідності, ні віри предків. В Україні бачили прабатьківщину російської культури (що цілком справедливо!) й навіть землю обітовану, де й понині живуть вільні, прості й щасливі люди золотого віку.

Зачарування українським міфом було настільки великим, що навіть дочка Петра I, який явно недолюблював все українське, дивився на українців, як на потенційних «мазепинців», прибувши в серпні 1744 року до Києва, промовила свою знамениту фразу, в якій чути відгомін тодішнього шанування всього українського в петербурзькому суспільстві: «Возлюби мене, Боже, — сказала цариця, — в царстві небеснім Твоїм, як я люблю народ цей благонравний і незлобивий».

ЦІ Й БАГАТО інших фактів допомагають зрозуміти ту атмосферу, яка породила таку дивну історичну фігуру, як Олексій Григорович Розумовський (1709 — 1771). Крім вільного козацького походження, особливого шарму й витонченої, «м'якої» інтелігентності, властивої культурному українцеві, в нього не було абсолютно нічого, що мало б якусь ціну в очах петербурзьких аристократів. А проте саме його вибрала в чоловіки дочка Петра, цесарівна Єлизавета, йому симпатизували при дворі багато вельмож, про нього писали в посланнях іноземні посли. Разом з духівником цариці Федором Дуб'янським і єпископом новгородським Амвросієм Юшкевичем він стає вождем російської партії, другом і однодумцем канцлера Бестужева-Рюміна. Демонстративно відмовляючись від усіх постів, і залишаючись «приватною особою» за всього величезного впливу, він стає неофіційним послом України при російському дворі. Всі найважливіші справи Гетьманщини вирішувалися за його сприяння й участі. І зробив він для неї в сорокові роки не менше, ніж два останні гетьмани після Мазепи. Так, на початку царювання Єлизавети низкою сенатських указів росіянам заборонялося перетворювати українців у своїх кріпаків, було створено спеціальну комісію, яка обмежувала можливості російського начальства в захопленні вільних земель, скасовано тяжкі для населення повинності і списано недоїмки, в середині сорокових років жителів України «звільнено» від будівництва фортець, а всі російські полки виведено. Інакше кажучи, за декілька років було зроблено те, чого українські діячі добивалися десятиліттями.

Очевидно, є всі підстави гадати, що в Олексієві Розумовському в ті роки всі бачили єдиного гідного претендента на пост гетьмана, та проте в роки його найбільшого впливу це місце лишалося вакантним. Олексію Розумовському вистачило такту не займати те становище, яке змушувало б його грати роль маріонетки російського уряду на Україні. Досягнуті в українських справах успіхи не запаморочили йому голови. Він розумів, що все це лише подачки й милостині, які мож-

ГОЛОС України

ГЕТЬМАН

…ЦЬ РУЇНИ?

…сь а най-
…знають, що
… силою, чи
… природни-
…ох перева-
…ається їм,
… землі взяту
… мають і
…нікого тако-
…справи свої
…мають». Як-
…мають ра-
…ричин напи-
…го «Гимна
…носова дійс-
…я це місце
…риновського,
…у разі суть
… шукати не
…ьбі науки й
… пояснення
… картину ду-
…того часу),
…вже визна-
…кностях цін-
… російської
…льтур. В
… М. Ломо-
…ея безкінеч-
… прогресу.
… безкінечні,
… можливості

…слителі під-
…еми раціо-
…я інакше.
… успіхи нау-
… знаходили
…ідність між
…ковним роз-
…їм людини.
…ього приво-
…авети, без
… знайти і
…я Сковоро-

ди (а вже його. в прихильності до церковних авторитетів і нелюбові до науки запідозрити неможливо!). На думку філософа, щасливими робить нас не «мудрість віку цього», тобто не знання, не багатство, не влада, а тільки життя за недоступними розуму законами совісті, згідно зі своїм внутрішнім голосом.

Однак подібні зіткнення на світоглядному грунті не могли похитнути популярності українських церковних і ширше — культурних діячів у Петербурзі. У сорокові роки, коли сліпе захоплення всім західним минуло, багато росіян побачили в Україні свій ідеал — країну, яка, доторкнувшись до Заходу й узявши від нього немало корисного, втім, не втратила ні своєї самобутності, ні почуття національної гідності, ні віри предків. В Україні бачили прабатьківщину російської культури (що цілком справедливо!) й навіть землю обітовану, де й понині живуть вільні, прості й щасливі люди золотого віку.

Зачарування українським міфом було настільки великим, що навіть дочка Петра І, який явно недолюблював все українське, дивився на українців, як на потенційних «мазепинців», прибувши в серпні 1744 року до Києва, промовила свою знамениту фразу, в якій чути відгомін тодішнього шанування всього українського в петербурзькому суспільстві: «Возлюби мене, Боже, — сказала цариця, — в царстві небеснім Твоїм, як я люблю народ цей благонравний і незлобивий».

ЦІ И БАГАТО інших фактів допомагають зрозуміти ту атмосферу, яка породила таку дивну історичну фігуру, як Олексій Григорович Розумовський (1709 — 1771). Крім вільного козацького походження, особливого шарму й витонченої, «м'якої» інтелігентності, властивої культурному українцеві, в нього не було абсолютно нічого, що мало б якусь ціну в очах петербурзьких аристократів. А проте саме його вибрала в чоловіки дочка Петра, цесарівна Єлизавета, йому симпатизували при дворі багато вельмож, про нього писали в посланнях іноземні посли. Разом з духівником цариці Федором Дуб'янським і єпископом новгородським Амвросієм Юшкевичем він стає вождем російської партії, другом і однодумцем канцлера Бестужева-Рюміна. Демонстративно відмовляючись від усіх постів, і залишаючись «приватною особою» за всього величезного впливу, він стає неофіційним послом України при російському дворі. Всі найважливіші справи Гетьманщини вирішувалися за його сприяння й участі. І зробив він для неї в сорокові роки не менше, ніж два останні гетьмани після Мазепи. Так, на початку царювання Єлизавети низкою сенатських указів росіянам заборонялося перетворювати українців у своїх кріпаків, було створено спеціальну комісію, яка обмежувала можливості російського начальства в захопленні вільних земель, скасовано тяжкі для населення повинності і списано недоїмки, в середині сорокових років жителів України «звільнено» від будівництва фортець, а всі російські полки виведено. Інакше кажучи, за декілька років було зроблено те, чого українські діячі добивалися десятиліттями.

Очевидно, є всі підстави гадати, що в Олексієві Розумовському в ті роки всі бачили єдиного гідного претендента на пост гетьмана, та проте в роки його найбільшого впливу це місце лишалося вакантним. Олексію Розумовському вистачило такту не займати те становище, яке змушувало б його грати роль маріонетки російського уряду на Україні. Досягнуті в українських справах успіхи не запаморочили йому голови. Він розумів, що все це лише подачки й милостині, які можна дати й відняти, а справжніх прав і свобод Україна вже не мала, оскільки не було вже політичних сил, здатних захистити й відстояти їх. І тому Олексій Розумовський зволів за краще лишитися самим собою — приватною особою й неофіційним повпредом своєї країни в Петербурзі. І шкода, мабуть, що йому не вдалося вберегти від сумнівного гетьманства свого молодшого брата Кирила Григоровича Розумовського (1728 — 1803). Той був молодий, і, очевидно, старшому братові здавалося, що з часом з нього може вийти справжній державний діяч. Та він помилився. Якби Кирило Григорович і захотів зайнятися українськими справами серйозно, то цього не допустив би петербурзький уряд. Так воно й вийшло насправді: коли на початку шістдесятих років гетьман вирішив нарешті навести порядок у судових справах і почав свою запізнілу реформу управління на Україні, йому відразу ж запропонували подати у «відставку», а саме гетьманство остаточно скасовано. Все це свідчить про те, що російській монархії був потрібний не діяльний та енергійний гетьман, а людина, здатна своїми діями скомпрометувати саму ідею української державності. І, на жаль, російські власті таки знайшли в Кирилові Розумовському того, кого шукали. Він надав гетьманській владі невластивих їй рис помпезності, суєтності, заснував у Глухові якусь екзотичну монархію, й поводився зі старшиною не як з товаришами по зброї, а як «помазаник Божий», владар якогось «українського королівства». Нового гетьмана оточували охоронці, гвардійські сержанти й кінні гусари. Він утримував біля себе повний придворний штат. Його виїзди відзначалися незвичайною пишністю. У святкові дні в Глухові влаштовувалися урочисті походи й молебні з гарматною стрільбою. На офіційних паперах Розумовський писав, як якийсь монарх, «ми», «того заради наказуєм», «дано у Глухові» тощо.

Інша справа Кирило Розумовський. Цариця була для нього не тільки офіційною особою, а й невісткою. Між ними трьома були цілком дружні взаємини. І якби він хотів, то міг би уникнути настільки рясних і багатослівних запевнень у своїй догідливості. Та Розумовський чинив інакше й начебто забавлявся своїм добровільним блазнюванням. Його дивне самоприниження пояснюється ще й тим, що Кирило Григорович завжди почував себе суто приватною особою, змушеною грати роль державного мужа через каприз своїх могутніх друзів і родичів. Останнім справжнім гетьманом був у його очах Іван Мазепа, про що він не соромився говорити при своїх «придворних».

ЩЕ ОДНЕ ім'я запало в його пам'яті з дитячих літ — ім'я Івана Обидовського, даровитого небожа Мазепи, молодого ніжинського полковника й товариша багатьох київських письменників, художників, філософів. Його ранню смерть оплакувала свого часу вся культурна еліта України. Коли Олексій Розумовський відправляв свого молодшого брата за освітою за кордон, то виписав йому паспорт на ім'я Івана Обидовського. Очевидно, в цьому було щось символічне: чоловік російської цариці сподівався, що з часом і з його брата може вийти великий меценат, такий же друг і покровитель українських талантів, яким колись був знаменитий небіж Мазепи.

Та, на жаль, Кирилові Григоровичу не судилося виправдати сподівання старшого брата. Для уготованої ролі великого мецената (відразу ж після повернення з-за кордону його було призначено президентом Імперської академії наук) йому не вистачило ні знань, ні чуття, ні художнього смаку. Сердега Розумовський і тут почувався підставною особою, якій доводилося балансувати на межі великого й смішного.

У всьому, що робить гетьман на терені культури, помітна якась нікчемність і дріб'язковість. Він не запрошує до себе на Україну кращих архітекторів, як повноправний керівник країни, а принижено вимолює їх у віце-канцлера М. Воронцова. Він турбується про надіслання до нього архітектурного генерала Кокоріна (зодчі тоді носили мундири) й буцімто не знає, що на самій Україні працювало тоді чимало першокласних майстрів, і тут його мати Наталія Дем'янівна, вдова в Лемешах на прізвисько Розумиха, виявилася мудрішою від свого сина-гетьмана, хоч і була простою козачкою й у Гетінгені не вчилася. Вона не стала чекати, коли вивільниться від важливіших справ яке-небудь петербурзьке світило, й замовила собор у Козельці «місцевому» київському архітекторові, а насправді — великому зодчому України Іванові Григоровичу Барському. Його співавтором був А. Квасов. Так виник справжній шедевр, що не поступається кращим творінням В. Растреллі. В цьому соборі є й спільноєвропейські (італійські), й російські риси, та в цілому він самобутній і викликає інтерес як яскравий прояв бездумнозахмареного й безтілесно-примарного українського рококо.

З гетьманом Розумовським подібних архітектурних випадкостей не траплялося. Він не лишив по собі нічого великого. Все більш-менш помітне на цьому терені було зроблене до нього, після нього або просто без нього, хоча, потрібно сказати, жив він під час великих зрушень в архітектурному мисленні на Україні: обирали його на гетьманство й зустрічали в 1751 році біля архаїчного барочного собору св. Миколи у Глухові (1693), для його матері будував «український Растреллі» — І. Григорович-Барський, а самого його поховали в ним же збудованій невеликій батуринській Воскресенській церкві, відзначеній рисами суворого «класичного смаку».

Гетьман проявляв дивовижну байдужість до культурного життя ввіреної йому гетьманщини. Все значне, своєрідне, талановите на Україні пройшло повз нього непомітним. Він навіть не підозрював про те, що в нього як першої особи в національному уряді були цілком реальні шанси ввійти в історію культури свого народу, підставивши їй плече в той відповідальний момент її розвитку.

Та чомусь не його, а митрополита Тимофія Щербацького хвилювало те, що після пожежі в Києво-Печерській лаврі в 1718 році занепала видавнича справа на Україні. Митрополит добився від уряду права на відновлення діяльності лаврської друкарні. При цьому йому дозволено було друкувати лише релігійну літературу й лише старослов'янською мовою. Зберігав силу указ 1720 року, який зобов'язував цензора стежити за тим, щоб у книгах, які виходили на Україні, «ніякої різниці й особливого наріччя не було», тобто знищувати будь-які прояви української літературної мови, що в той час активно формувалася.

Офіційні обмеження призвели до того, що в уславленому столітті Розуму й Просвіти багато українських істориків, філософів, поетів, драматургів вже не мали можливості побачити свої твори надрукованими, а ті, хто хотіли працювати посправжньому, мусили їхати до Петербурга й видаватися там по-російськи. Безглуздість такого становища полягала в тому, що Київська академія давала тоді кращу гуманітарну освіту, розвивала літературні таланти, а писати й друкуватися можна було тільки на берегах Неви. За Мазепи українські літератори друкували свої книги в Києві й Чернігові. Гетьман, який до того ж обіймав посаду президента Імператорської академії наук, не зробив нічого корисного для нової світської літератури на Україні й не запобіг небезпечному витоку талантів. При його величезному дворі не було ні відомих художників, ні поетів, ні істориків, ні філософів. То чи доводиться дивуватися тому, що саме за нього почався великий відплив українських талантів з України, поступове духовне збідніння народу. Про це свідчить хоча б той факт, що жоден з літературно обдарованих випускників Київської академії п'ятдесятих років не затримався в Києві, а російська література одержала цілу плеяду прекрасних видавців, журналістів, письменників і поетів. Тут доречно було б пригадати імена перших письменників-емігрантів, які реалізували свої обдарування поза Україною, й серед них незабутнього містифікатора, поліглота, схильного до абсурдизму байкаря й популярного в свій час романіста Федора Еміна, знавця української історії Миколу Бантиша-Каменського, видатного діяча просвіти графа Петра Завадовського, видавця знаменитого щотижневика «Всякая всячина» Григорія Козицького, редактора журналу «Трудолюбивий муравей», поета та історика Василя Рубана, автора знаменитої «Инструкции для комиссии о сочинении проекта Нового Уложения» Івана Хмельницького. Всі вони — випускники Київської академії 1747 — 1757 років. І всі вони не мали на Україні ніякої підтримки й змушені були виїхати. Григорій Сковорода лишився. І всі свої твори носив у торбі за плечима. В рукописах залишилися також твори багатьох українських філософів, які читали лекції в стінах Київської академії, — Сильвестра Кулябки, Амвросія Дубневича, Михайла Козачинського, Тихона Олександровича й Георгія Кониського. Не дійшли тоді до друкарського верстата літописи Самовидця, Величка, хроніки Грабянки, Лизогуба, Лукомського...

ГЕТЬМАН Розумовський навряд чи підозрював про ту трагедію, яку переживала українська культура, в часи його театрально-пишного правління. Можливо, він узагалі не задумувався про існування такої культури. Однак певна частка відповідальності за її розорення лежить на його совісті.

НА ЗНІМКАХ:

⊙ Кирило Розумовський. Гравюра Шлайдта з портрета Токе 1758 року.

⊙ Собор Різдва Богородиці в м. Козелець, збудований архітектором І. Григоровичем-Барським у співавторстві з А. Квасовим у 1752—1763 роках на замовлення Н. Д. Розумихи як родинний храм-усипальниця.

Рідна школа

Освітяни Львівщини вже рік працюють за регіональною концепцією української національної школи. «З цими галичанами працювати неможливо!» — раз по раз хапаються за голови їхні колеги з республіканського Міністерства народної освіти. Чому? Запитання риторичне. Щоб відповісти на нього, треба щонайменше побувати на вулиці Дарвіна, у Львові, в обласному управлінні народної освіти.

ЕВОЛЮЦІЯ НА ВУЛИЦІ ДАРВІНА

МАЛЕНЬКІ ГРІШНИКИ

У французів є такий гарний вислів «esprit d'escalier», якщо дослівно — «східцевий розум». Це коли тільки на сходах раптом починаєш розуміти, чого від тебе хотіли за дверима, з яких ти тільки що вийшов. Але вже пізно— повернення означає невдачу.

На Старосамбірщині мене перепитали: «Ви за кого — за Діда Мороза чи за Святого Миколая?» Я тоді ніяково стенула плечима і не знайшлася, що відповісти. «Бо наші діти і за того, і за того. Вони забажали, щоб на Новий рік їм і ялинку засвітили, і щоб Святий Миколай даруночки приніс. Але ж Дід Мороз — то чужинське, його Петро I з-за кордону запозичив. У нас же споконвіку був свій Дід Мороз — Святий Миколай», — продовжували галичани.

Поділ на «своє» і «чуже» сьогодні є дуже типовим. І робиться він не тільки для того, щоб синьо-жовтими прапорцями огородити власну територію. Якщо придивитися неупередженим оком, то добре забуте (чи то забите) «своє» завжди мало ознаки світськості й шляхетності. Цьогорічного травня на вулицях Львова знову з'явилися люди з білими й синіми квітами на грудях. Білі — в сиріт. Блакитні — в тих, хто має матір. Так на Галичині (востаннє в 1939 році) відзначали День Матері.

У львівському дитячому садку, яким завідує Марія Бліда, замість звичного досі іконостасу героїв-вождів — ікона Божої Матері. До неї звертаються у молитвах діти.

— Молитва у програму не закладена, — коментує Наталя Міськів, одна з авторів програми Львівського обласного управління народної освіти «Українське дошкілля». Бо в нас є діти і католиків, і православних, і атеїстів. Але якщо дитина хоче молитися, то нехай молиться. Молитва очищає душу.

Зауважу, що в концепції української національної школи, розробленій галицькими педагогами, і, до речі, введеній у навчальний процес без експериментів («Сімдесят чотири роки експериментуємо. Скільки можна!» — аргумент самих педагогів), підкреслено, що «слід виховувати в учнів релігійну толерантність, пошанування права людей визнавати будь-яку релігію або не визнавати жодної».

Вище я згадувала про програму «Українське дошкілля». Перш ніж зупинитися на ній докладніше, наведу цитату з львівської вечірньої газети «Ратуша», яка в святкові дні вшанування матерів повідомила, що в американських газетах регулярно друкують рейтинг гріховності тих чи інших вчинків. Ось деякі дані американських соціологів, які за десятибальною системою визначили ступінь гріховності свого суспільства. Вийшла така картина: вбити — 9,9; зґвалтувати — 9,7; шпигувати на користь іншої країни — 9,2; обманювати дітей — 7,04; обманювати конгрес — 6,5; обманювати начальника — 5,3; лізти поза чергою — 4,2; займатися сексом до весілля — 3,6; вбити з жалю — 3,6...

Мовчки витягаю свій записник і порівнюю: вбивати чи знищувати все живе — гріх, казати неправду — гріх, ламати дерева — гріх, розкидатись хлібом — гріх, брати без дозволу чуже — гріх, шити в неділю — гріх...

Цей неписаний кодекс я занотувала з вуст дітей львівського дитячого садка № 116. Напевне, то звучить дещо казенно, але констатую: у нинішньому році в багатьох дошкільних закладах Галичини ввели таке поняття, як «гріх». Вихователь приводить до розуміння гріха через ігри, пісні, оповіді. Галичина завжди вирізнялася набожністю, християнською мораллю. Потім, правда, стався розрив між поколінням дідів та онуків. Львівські педагоги збагнули те і нині хочуть відновити наступність у вихованні дитини. Тому й відродження національної школи розпочали з відродження національного дитсадка.

— Уся наша програма побудована на народній педагогіці, етнопедагогіці, — розповідає Оксана Дідух, інспектор з дошкільного виховання обласного управління народної освіти. — Але не подумайте, що ми повторюємо ту ж «дитячу казарму», або, як сказав міністр оборони Язов, «камеру схову», лише з етнографічним колоритом. Основний наголос робиться на фізичному, моральному, інтелектуальному розвитку. Хочемо бачити своїх дітей добрими, здоровими, розумними.

Заїжджі туристи не без заздрощів підмічають: люди, які будували Львів, мали величезні гроші, але й смак також. У людей, котрі взялися відбудовувати Львів, грошей нині обмаль, проте смак лишився. І, схоже, з цим останнім у найближчому столітті проблем не буде. Бо навіть у дитячих садках сьогодні проводяться уроки гармонії, уроки гарних манер. Діти цілком серйозно одягають своїх ляльок до театру, на забаву, прибирають вітальню, сервірують стіл до прийому гостей, купають немовлят, співають їм колискових. Напевне, тому і мрії, й бажання сучасних дошкільнят абсолютно інші, ніж, наприклад, були в моєму дитинстві. В дитячому садку, де завідуючою Марія Бліда, усі хлопчики хочуть бути козаками, а дівчатка — мамами. Можливо, їхні козачата будуть кращими, ніж ми.

НА БАГНЕТІ НЕ МОЖНА СИДІТИ

Так сказав Наполеон. Так любить повторювати директор Старосамбірської середньої школи Михайло Рашкевич, про якого я ще раніше багато чула і на Кіровоградщині, і в Донецьку, і в Херсоні.

— Тільки сьогодні ця наполеонівська думка звучить дуже трагічно. Зокрема, для тих людей, котрі думають, що наказами можна щось змінити, — каже Михайло Васильович. — Я давно відмовився від централізованих наказів, педколектив підтримав. Бо наказ — це багнет. А в школі все починається з освіченості вчителя. Пригадайте, кого із своїх наставників ви любили найбільше? Ерудитів. Пригадайте, чи була серед ерудитів, хоч одна зла, агресивна людина?

Вже третій десяток років раз на місяць ми збираємось усім педагогічним колективом і проводимо заняття в трьох напрямах (правда, третій з'явився лише два роки тому). Перший — підвищення професійного рівня. Другий — загальної ерудиції: знайомимося з міжнародними подіями, новинами економіки, культури, мистецтва. І третій — вивчення національної історії.

Хто ж читає ці лекції? Ігор Юхновський, Михайло Голубець, Роман Федорів, Роман Лубківський, Булат Окуджава, Віталій Коротич...

Місяців чотири тому на зборах районного відділу народної освіти мої педагогічні роздуми сподобалися двом-трьом, від сили п'ятьом із сорока присутніх. Це були сміливці, що штурмують небо, і не бояться звідти впасти.

— Перегляд змісту освіти, навчальних планів, педагогічних кадрів теж потребують сміливості. Як у вашій школі вирішується ця проблема?

— Мені дуже імпонує цьогорічна офіційна республіканська концепція національної школи. Якби вона з'явилася рік тому, то Львову не потрібно було б виробляти власну.

Галичан критикували за те, що, мовляв, автори знехтували предметами математики, фізики, російську літературу ввели до курсу літератури народів світу тощо. Але подивіться розклад уроків Старосамбірської школи і ви побачите, що на математику в нас припадає на три години більше, ніж пропонує державна концепція. Величезний плюс львівської концепції і в тому, що вона передбачала резервні години, тобто ті, якими можна оперувати залежно від ситуації.

— А як же специфічні навички трудового навчання?

— Ми дуже відриваємо школу від життя. Специфічні навички дає специфічна школа. Ми ж — загальну освіту.

— Нова концепція передбачає нові підходи до освітнього процесу. Наприклад, у наступному році чимало початкових класів Львівщини комплектуватимуться не за віком, а за розумовими і фізичними здібностями. Ваші прогнози щодо цього?

— Я давній і переконаний прихильник такого підходу. У новому році з семи перших класів Старосамбірської школи чотири вчитимуться за трирічною програмою, три — за чотирирічною. В класи дітей підбираємо за тестами.

Сьогодні багато говориться про психологічну службу в школі. Поки десь там чекають рішень, наказів, розпоряджень, ми вже маємо в школі штатного психолога.

— Але, напевне, далеко не всім батькам подобається те, що робить сьогодні ваша школа?

— Наведу приклад. Один учень нашої школи під час канікул заліз у сусідський сад і зламав гілляку. Газдиня приходить до директора та й просить покарати його. А я питаю: «В його батьків були?». А вона відповідає: «Там немає до кого йти». От вирок системі: немає до кого йти!

Або батько привів сина до школи й благає: «Покарайте його, бо я вже не можу».

Сьогодні в більшості випадків у батьків сотні претензій до школи і жодної до себе. Я пропонував не виплачувати їм преміальних на підприємствах, де працюють, якщо в школі є серйозні претензії до виховання ними дітей.

— Кому сьогодні діти вірять більше — батькам чи вчителям?

— Ми стали свідками, коли школа хоче принести в уми батьків розуміння історії свого народу. Українська школа попри всі свої першочергові завдання повинна виховувати український патріотизм. І насамперед через повернення історії свого народу, історії інших народів, щоб мислити масштабно і бачити світ об'ємно. Інакше можемо знову покритися лушпинням облудних ідей і облудних слів.

Усі наші учні — а їх маємо понад тисячу — на свято Святого Миколая одержали від школи в дарунок «Малу історію України» Крип'якевича. На лінійці я їм сказав: «Діти, нехай цю книжку прочитають і ваші батьки».

— Чи є запитання, на які вам як педагогу важко відповісти своїм учням?

— Є. Чому ми допустили так багато помилок?

ДУМКИ НА СХОДАХ

Мені дорікнуть: виходить, лише для українців — своя національна школа. А як же всі інші? «Дуже просимо, — кажуть галичани, — не маєте бажання навчатися в українських — відроджуйте свої». Сьогодні на Львівщині працюють польські загальноосвітні школи, вірменські недільні школи, в єврейських класах проводять уроки викладачі з Ізраїлю. Національні групи існують і в дитячих садках. Так що ніхто не збирається нав'язувати свої моделі іншим народам.

Бентежить інше: іноді ми сліпо обожнюємо свою діаспору, нерідко намагаємося копіювати навіть їхні тенденції й уподобання. Але це хибний шлях. Розповідали, як в одну галицьку школу привезли зарубіжні діаспорні підручники. І дуже швидко з'ясувалося, що вони не відповідають сьогоднішнім вимогам освіти.

Пригадую розмову з педагогом, молодим канадським ученим Оксаною Винницькою, яка скрупульозно вивчала досвід роботи своїх львівських колег: «Потрібно орієнтуватися не на українську діаспору, а на світ. У Канаді українські діти основну освіту, за невеликим винятком, одержують в англомовних школах. Українські ж — в основному суботні чи недільні. А підручники, за якими вони вчаться, написані в 50—60-ті роки».

Це розуміють і самі галичани. «Хочемо босоніж, голопупими, з неандертальськими вигуками прийти до європейсько-державної України? То спершу: учітеся, брати мої!» — повторила якось услід за Михайлом Грушевським Ірина Калинець, народний депутат України, начальник Львівського обласного управління народної освіти.

Одна з неодмінних умов поступу — знання європейських мов. Галицька концепція, на жаль, не приділила цьому особливої уваги, як і не врахувала ще чимало тенденцій і реалій нашого життя. Але я свідомо не вишукую ці прорахунки. Бо, як кажуть все ті ж французи, давайте, врешті-решт, в оцінках усіх своїх благородних починань йти «від позитивного».

І нехай повернення до європейської школи через свою національну сутність буде першою прикметою удачі на шляху нашої державності.

Катерина КІНДРАСЬ, спеціальний кореспондент «Голосу України».
Львівська область.

«ЧЕРВОНА РУТА-91»

Коли	Що	Де
9 серпня поч. о 19-00	Відкриття Всеукраїнського фестивалю сучасної пісні та популярної музики «Червона рута»	Стадіон «Металург»
10 серпня поч. о 16-00 і о 20-00	Змагання виконавців у жанрі поп-музики, І тур (початок)	Палац спорту «Юність»
11 серпня поч. о 15-00	Змагання виконавців у жанрі поп-музики, І тур (продовження)	Палац спорту «Юність»
11 серпня поч. о 17-00	Концерт українців із-за меж республіки «Українці всіх країн, кохаймося!»	Палац культури «Жовтневий»
12 серпня поч. о 15-00 і о 19-30	Змагання виконавців у жанрі поп-музики, І тур (закінчення)	Палац спорту «Юність»
13 серпня поч. о 18-00	Змагання виконавців у жанрі поп-музики, II тур	Палац спорту «Юність»
14 серпня поч. о 15-00 і о 19-30	Змагання виконавців у жанрі рок-музики	Палац спорту «Юність»
15 серпня поч. о 15-00 і о 19-30	Змагання виконавців у жанрі рок-музики	Палац спорту «Юність»
16 серпня поч. о 10-00 і о 14-30	Змагання співців-бардів	Палац спорту «Юність»
17 серпня поч. о 19-00	Концерт переможців «Червоної рути-91»	Палац спорту «Юність»
18 серпня поч. о 19-00	Закриття Всеукраїнського фестивалю сучасної пісні та популярної музики «Червона рута»	Стадіон «Металург»

Поряд з цим відбуватимуться також концерт авангардної імпровізаційної музики, імпровізований концерт «Хто хоче...», виступи авангардних українських поетів, виставка творів за поезією В. Стуса, показ моделей сучасного українського одягу, молодіжні забави «Зажинки любові», театралізоване відкриття наметового містечка, народні свята Маковея, Обжинки, Розговіння, виставка квітів, екологічний похід скорботи, зустріч з народними депутатами України, наукові диспути. Щодня на Вознесенському майдані відбувається богослужіння, працюють відеосалон, художня виставка, проходять книжкові ярмарки, демонструються українські кінофільми.

Я ВАМ НЕ СКАЖУ ЗА ВСЮ ОДЕСУ...

Величезною підковою охоплює звідусіль Одесу меморіальний Пояс Слави, що проліг по місцях запеклих боїв захисників міста проти фашистів у 1941 році. На одному зі споруджених там обелісків напис: «Тут ми стояли на смерть, щоб захистити життя». Декому, хто знає про Велику Вітчизняну лише з книжок та кінострічок, слова ці, можливо, здадуться надто пишномовними, але тільки не для ветеранів колишньої Приморської армії. Кажу так, бо й сам з перших днів був серед тих, хто зустрів ворога на підступах до міста. Став на його захист.

Власне, для мене, кадрового прикордонника, війна почалася, зрозуміло, не тоді, коли фашисти почали загрожувати безпосередньо Одесі, а з досвітку 22 червня. Місце на контрольно-пропускному пункті в порту разом з багатьма своїми товаришами одразу ж змінив на патрульну службу в складі терміново створених оперативних груп. Несли її переважно вночі, виявляли диверсантів та сигнальників, що їх засилали вороги. Знешкодили їх немало, та все ж перші бомбардування міста засвідчили, що цілі були визначені заздалегідь або ж указувалися спеціальними сигналами. В один з перших таких нальотів одразу дві бомби влучили в будинок, де мешкали ми. Відбувся контузією, кілька днів нічого не чув.

Та куди серйозніші випробування почалися після того, як наш загін прикордонників було реорганізовано в полк, виведено до села Свердлово, на заздалегідь підготовлені позиції. В перших числах серпня почалася 73-денна героїчна оборона Одеси. Кожен її учасник згадує ті далекі події по-своєму, виділяючи той чи інший епізод. Я теж не скажу за всю Одесу, але згадую багатьох побратимів — загиблих і живих. Особливо запам'яталося мені, молодому тоді командирові роти, 26 серпня, коли за день довелося відбивати десяток ворожих атак. Уже не румун, пошарпані підрозділи яких після боїв з нами змушені були залишити Свердлово, а гітлерівців, що їх змінили. Добре озброєні й навчені, вони все лізли й лізли на наші рубежі, здавалося не буде цьому кінця-краю. Багато ворогів ми знищили, та й самі терпіли немалі втрати. Зранку мав я в роті 140 бійців, а під вечір їх уже не залишилося в бойових порядках і третини від тієї кількості. Ще під час однієї з ранкових атак фашистів й мене поранило в ногу, санітари наполягали, щоб залишив окоп, та було не до цього, треба було настроїти людей на відбиття чергової атаки. Вже надвечір, після другого поранення, коли почав непритомніти, винесли мене на плащпалатці з поля бою. Дізнався потім, що таки не пропустили тоді фашистів до Одеси. Навряд, правда, чи вдалося б це тільки одним бійцям нашого батальйону, що тримав там рубіж, адже більшість командирів і солдат загинула, одержала поранення. Та на підмогу підоспіло тоді народне ополчення одеситів. З ходу зайняли вони місця вбитих та поранених в окопах — і разом з учорашніми прикордонниками таки зупинили ворога.

1941—1945

Пізніше буде підраховано, що ті, хто наступали на Одесу, мали перевагу над нами в живій силі в шість, а в озброєнні — у п'ять разів. То хіба ж не стояли червоноармійці й ополченці там на смерть, відбиваючи атаки такої ворожої навали?

Моє поранення настільки виявилося серйозним, що незабаром на одному з кораблів відправили мене через море, в Новоросійськ. Та не закінчилася для мене після цього війна. Невдовзі, після одужання випало тримати оборону в іншому, не менш кровопролитному місці — під Москвою. Був там і серед тих, хто у грудні почав відомий переломний контрнаступ. Отак розпорядилася доля: обороняв у перші ж місяці війни два міста-героя. Був нагороджений трьома бойовими орденами, багатьма медалями... А закінчив війну в боях на румунській території, там, звідки починався наступ на Одесу. Після взяття Констанци й Галацу повернувся на радянський берег Дунаю, щоб знову стати вартовим на кордоні...

І нинішнього серпневого дня, коли відзначатимемо початок оборони Одеси, ветерани Приморської армії знову зберуться на свою традиційну зустріч. Сподіваємося, що зійдуться-з'їдуться чоловік з п'ятсот. Щоразу з жалем констатую: дедалі меншає нас, бо ж і роки йдуть, і рани не минають безслідно. Згадаємо бойову молодість, підемо в трудові колективи, в інститути та школи, в піонерські табори. Нагадаємо новим поколінням, як боролися за незалежність рідної землі. Вважаємо це не зайвим, бо ж, хоч як не прикро про це говорити, дехто ставить під сумнів не тільки героїзм радянських воїнів-переможців, а й самі поняття патріотизм, Батьківщина. А це, як на мене, надто страшна помилка, яку не можна ні чимось виправдати, ні замовчувати. Правда про священну війну має жити завжди.

Сергій МАЦЕНКО,
учасник оборони Одеси, голова ради ветеранів Приморської армії.
Одеса.

ГОЛОС УКРАЇНИ

Газета Верховної Ради Української РСР

Перший заступник головного редактора
Анатолій ГОРЛОВ

Редколегія:
Олександр БІЛИК
заступник головного редактора
Олександр ЄМЕЛЬЯНОВ
член-кореспондент АН УРСР
Володимир КРАСНОДЕМСЬКИЙ
Леонід САМОЙЛЕНКО
заступник головного редактора
Борис СИДОРЕНКО
заступник головного редактора
Анатолій СОЛОНСЬКИЙ
Віталій СУДДЯ
відповідальний секретар

«Не ждіть рятунку ні від кого»—

СПІВАЄ МІНІСТР О. СЛЄПІЧЕВ ІНВАЛІДАМ І «ЧОРНОБИЛЬЦЯМ»

«Ти машина, ти залізна» — так називалася надрукована два місяці тому в «Голосі України» кореспонденція, в якій на прохання читачів редакція проаналізувала стан справ у республіці із забезпеченням індивідуальним транспортом інвалідів та ветеранів війни і праці, ліквідаторів аварії на Чорнобильській АЕС, а також прирівняних до них за пільгами. громадян. Тоді ж ми пообіцяли, що, як тільки Міністерство соціального забезпечення УРСР одержить фонди на легкові автомашини на поточний рік, неодмінно надрукуємо, скільки і яких машин буде виділено кожній області.

Минає час, і читачі справедливо запитують редакцію:

— Де ж ваша інформація? Чому мовчите?

«На мою думку, газеті слід щокварталу вміщувати статистичні дані по областях про виділені для продажу на пільгових умовах автомашини «Запорожець», зокрема і з ручним управлінням, — пише інвалід першої групи Є. Іваницький з Хмельниччини. — Численні інваліди будуть вам вдячні, адже на місцях органи соцзабезпечення нерідко махлюють чергами, продають автомобілі «своїм людям».

Автор листа в черзі за «Запорожцем» у міськсоцзабезі Держанії з 1989 року, а коли його отримає — про це немає ніяких відомостей.

«Мені виділено Тиврівським районним відділом соціального забезпечення автомобіль «Москвич» ще в другому кварталі 1989 року. Але й досі його не одержав. І ніхто толком не дає відповіді: чому? — скаржиться інвалід Великої Вітчизняної війни С. Півторак з Вінниччини.

«Я стою першим на придбання автомобіля «Таврія» ось уже чотири роки і кінця цьому не видно. Певно, до смерті не дочекаюся», — це рядки з листа інваліда Великої Вітчизняної війни К. Подольського з Куйбишівського району Запорізької області. Йому вторить інвалід з дитинства киянин А. Косюк:

«Повірте, нам важливо знати, чи настане той час, коли «Таврії» виділятимуть для інвалідів. По Києву вони давно бігають, 1000 машин вже продали у Швейцарію, тепер готуються торгувати ними з Канадою, тільки своїм громадянам — зась!».

У багатьох листах читачі повідомляють про грубі порушення розподілу автомашин, виділених для інвалідів за фондами минулого року. Зокрема, про це пишуть Ф. Глоба з Жидачівського району Львівської області, П. Артеменко з Умані, Г. Нестеренко з Дніпродзержинська та інші.

«Мій чоловік, скалічений війною, — бідкається Ольга Данилівна Сотник з Дунаївців, що на Хмельниччині,— стоїть у черзі на «Жигулі» з травня 1985 року. Але коли ми прийшли до голови райвиконкому Глуховського попросити, щоб він розібрався, чому за шість років нам нічого не випадає, то він накричав на нас і вигнав з кабінету». Отакий голова місцевої Радянської влади!

«Машина — це наші ноги, — наголошують у листі інваліди І. Михайленко і В. Клименко з Чернігова. — Чекаємо в черзі вже п'ять років і все чуємо, ніби не виділяють фондів. А нас, фронтовиків, з кожним роком стає все менше і менше. Страшно подумати, що скоро настане той час, коли вже ці фонди і виділяти не буде потреби».

Здається, окремі керівні особи в республіці всіляко намагаються прискорити цей час. Кілька днів тому я поцікавився в Міністерстві соціального забезпечення УРСР: коли ж, нарешті, можна буде повідомити читачів «Голосу України» про те, скільки на нинішній рік виділено легкових автомобілів для інвалідів, «чорнобильців»? У відповідь показали лист міністра торгівлі УРСР О. Слєпічева від 18 липня ц. р., в якому він повідомляє Мінсоцзабез республіки і його органи в областях про те, що в поточному році Україна одержить лише 86 відсотків легкових автомобілів у порівнянні з минулим роком, з них: 37 тисяч «легковушок» належить продати цільовим призначенням, зокрема, за чеками БАМу; 40 тисяч машин виділяється колгоспам і радгоспам для стимулювання надпланового продажу зерна та іншої сільськогосподарської продукції; 31 тисячу намічено виділити на покриття заборгованості різним організаціям за фондами минулих років.

Отже, — категорично заявляє міністр торгівлі, — за погодженням з Кабінетом міністрів УРСР у цьому році ніяких фондів на продаж транспортних засобів в областях, у тому числі і для органів соціального забезпечення, виділено не буде. Зрозуміли, шановні інваліди, «чорнобильці»? Як співається, не ждіть рятунку ні від кого!

Дивний міністр! Інший би енергійно шукав шляхи якнайповнішого забезпечення попиту, стукав би в усі урядові двері в Києві і в Москві,безпосередньо там, де машини роблять, а він спішить заручитися урядовою згодою щоб зняти фонди і жити спокійно.

Цікаво тільки знати, чи читали міністр О. Слєпічев і ті урядовці, які дали йому «добро», прийняті в цьому році Верховною Радою УРСР Закони «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Українській РСР» і «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали від чорнобильської катастрофи»? Якщо читали, то хто ж дав їм право нехтувати цими законами? Адже там чорним по білому написано, що інваліди і «чорнобильці» мають право першочергово одержувати транспортні засоби, причому на пільгових умовах або зовсім безплатно. Хіба наш парламент приймає такі соціально важливі закони для того, щоб замазувати людям очі?

Думається, що народні депутати зададуть ці запитання й міністрові О. Слєпічеву, і тим урядовцям, які його підтримали, на наступній сесії Верховної Ради УРСР.

Володимир ЧЕРКАС.

НАД НОМЕРОМ ПРАЦЮВАЛИ:

Заступник головного редактора Леонід Самойленко.
Чергові редактори — Світлана Писаренко. Тарас Петрів.
Автори макета — Анатолій Мироничев, Євген Українець.
Випусковий — Олексій Бондаренко.
Оформлення — Володимир Кисельов.
Коректори: Валентина Лукаш, Ірина Бабич, Галина Каблак, Ольга Малкіна, Євгенія Оратовська, Олена Чоповська.
Верстальники: Ольга Яценко, Марія Солодюк, Сергій Скаженюк.
Лінотипісти: Наталія Познак. Віктор Процун, Валентина Чичирко

* * *

Комбінат друку видавництва «Радянська Україна» 252047, Київ-47, проспект Перемоги, 50

Індекс 60955.

Тираж 155.000

Передплатна ціна на рік 19 крб. 80 коп.

Зам. 03151521